

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 73 · 24. april
Sesjonen 2023–2024

Møte onsdag den 24. april 2024 kl. 10.

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 73):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:08]: Den innkalte vararepresentanten for Hordaland, Sara Bell, tar nå sete.

Sak nr. 1 [10:00:14]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:16]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Bjørn Arild Gram, Jon-Ivar Nygård og Lubna Bobby Jaffery vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Trond Helleland.

Trond Helleland (H) [10:00:40]: Mitt spørsmål går til samferdselsministeren.

Transportsystemet rundt og i Oslo er avgjørende for hele landets mobilitet. Daglig er det langt over 100 000 som pendler ut av og inn til byen. Varetransporten, trailerne og varebilene, skal inn til og gjennom Oslo, og mange andre skal til inn til hovedstaden vår.

Den 2. april gikk det ut en pressemelding fra Statens vegvesen. Der sto det:

«Statens vegvesen og Oslo kommune fjerner midlertidig adgangen for elbiler til å kjøre i kollektivfeltene i Oslo og Akershus.»

Det var da midlertidig i forbindelse med ombygging av to tunneler på ring 1, midlertidig fram til 2027, sto det i den pressemeldingen.

Akershus fylkeskommune, landets mest folkerike fylke, er – etter det jeg vet – ikke informert om denne endringen. Akershus skriver i et brev til statsråden den 17. april: Akershus fylkeskommune har lenge vært kjent med stengingen av Ring 1 som følge av ombygging av veien knyttet til byggarbeidene i regjeringskvartalet. I den anledning er fylkeskommunen også kjent med at det vil bli iverksatt trafikkreduserende tiltak. Konkret hvordan disse trafikkreduserende tiltakene skulle se ut, har vi likevel sett lite til. Gjennom media er vi nylig kjent med at elbilene ikke lenger skal få benytte kollektivfeltene i riksveinettet. I et situasjonsomfang, tidshorisont og innvirkning på tusenvis av innbyggere ser vi det som kritisk at staten tar ansvar og finansierer løsninger som skal mildne disse utfordringene.

Jeg regner også med at pendlerfylkene rundt Oslo – Østfold, Innlandet, Buskerud og Vestfold – heller ikke er informert.

Hvilke tiltak har samferdselsministeren tenkt å sette inn for å bøte på situasjonen som oppstår når elbilene må konkurrere om plassen i de ordinære kjørefeltene med all annen trafikk?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:02:37]: Ring 1 er et prosjekt som det har pågått planlegging av lenge. Det er et prosjekt som gjennomføres som følge av sikring i regjeringskvartalet, og det har vært utstrakt dialog over lang tid med Oslo kommune, med Ruter og med Jernbanedirektoratet. Det som imidlertid også er kjent for meg, er at det burde ha vært ytterligere dialog med Akershus fylkeskommune. Det må vi sørge for at vi får på plass, og det synes jeg Vegvesenet bør gjøre.

I dette prosjektet er det satt av ca. 100 mill. kr til ulike avbøtende tiltak. Det er også satt av ca. 35 mill. kr til å gjøre ting med gatestruktur og den typen ting i Oslo sentrum. Det er det som ligger til grunn i prosjektet, som er et prosjekt som sorterer under Vegvesenet, men som finansieres av Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet som en del av regjeringskvartalet.

Trond Helleland (H) [10:03:46]: Takk for erkjennelsen av at Akershus burde vært informert. Vi er også kjent med at et nyopprettet fylke som Buskerud, f.eks., har måttet kutte kraftig i kollektivtrafikken. De ramme-ene de fikk da fylket gjenoppsto, var så små at de må kutte i busstilbudet. Det gjør det jo ikke enklere å få pendlingen på plass.

Så går det an å tenke at dette burde kanskje vært noe som ikke ble administrativt besluttet i Vegvesenet, men at statsråden og departementet hadde engasjert seg direkte og bidratt til å få en litt mer smooth overgang, der fylkene rundt hadde vært informert.

Ok – nå sier statsråden at andre fylker, i hvert fall Akershus, skal tas med på råd. Vil statsråden vurdere andre tiltak dersom det viser seg at det nå blir fullstendig kaos – f.eks. å åpne kollektivfeltene for elbiler eller andre biler med flere passasjerer, dersom det skulle gi en bedre trafikkavvikling i Oslo-regionen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:04:50]: Statens vegvesen har gjort grundige vurderinger av hvordan man skal løse de trafikale utfordringer som oppstår, og det har vært tett og god dialog med Oslo kommune om dette. Det har riktignok vært litt ulike syn i de prosessene, men det man ser for seg, er at man skal løse transportbehovet med kollektivtrafikk og prioritere kollektivtrafikk. Det vil selvfølgelig også være nødvendige omkjøringsveier og beredskapsløsninger i forbindelse med dette tiltaket, men det går ikke an å legge skjul på at et

sånt omfattende tiltak vil kunne ha konsekvenser for trafikal avvikling. I Vaterlandstunnelen på Ring 1 går det én buss i minuttet i rushtiden. Dette vil selvfølgelig måtte finne andre veier og andre løsninger. Men jeg kan ikke si annet enn at dette har man jobbet med sammen med Ruter, som jo også er kollektivtrafikksekskapet til Akershus fylkeskommune, så det er ikke helt ukjent problematikk.

Trond Helleland (H) [10:05:55]: Det var i hvert fall helt ukjent for Akershus fylkeskommune hvilke tiltak som skulle iverksettes. Det er litt tankevekkende at hvis en har en hovedstad som er relativt begrenset i areal og har et stort omland, er det omlandet som faktisk først og fremst får utfordringene med pendling inn og ut av byen.

Men så kan mange si at vi har toget. Ja, men det er jo noen utfordringer der også. Pendlere fra Vestfold har over lang tid opplevd at toget i rushtiden har kjørt med enkle togsett. Man står som sild i tønne. Splitter nye Blix-tunnelen hadde startvansker, og det skal skiftes ut strømanlegg der, noe som vil skape forsinkelser og lengre kjøretid. Når det gjelder resten av nettet, har vi bare den siste uken sett følgende: Den 22. april skapte sporveksel store problemer og forsinkelser, 17. april var det samme problem, 16. april var det signalfeil, og hele landet var stengt for togtrafikk. Da er spørsmålet til samferdselsministeren, som holdt en togtale: Synes han det går bra med å fjerne «signalfeil» fra vokabularet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:07:01]: Hvis representanten Helleland har hørt på min jernbanetale, gleder det meg. Vi har sagt at vi må få opp punktligheten på norsk jernbane, og det tror jeg ikke det er noen særlig uenighet om. Det er nok av utfordringer å ta tak i. Det som er situasjonen, er at det har vært brukt for lite penger på vedlikehold, utbedringer og fornyelse gjennom lang tid. Derfor vil representanten Helleland og andre legge merke til når man leser den nye nasjonale transportplanen, at å prioritere opp drift og vedlikehold, utbedring og fornyelse er et veldig viktig grep. Det tror jeg hele Stortinget bør slutte seg til på et tidspunkt, at vi skal ta det grepet, for det er nemlig den medisinen som kommer til å virke når det gjelder å få orden på norsk jernbane i hverdagen. Vi venter i Nasjonal transportplan opp drift, vedlikehold og utbedring på bekostning av store investeringsprosjekter fordi vi tror det er det som vil være det viktigste for å få jernbanen til å fungere for dem som er de daglige kundene.

Trond Helleland (H) [10:08:06]: Det er bra å se framover, og vi skal komme tilbake til NTP. Jeg har sittet i transportkomiteen en gang før, i 2006–2007. Da var det Jens Stoltenberg som styrte. Vi tok også da opp problemene med signalfeil og Oslostunnelen. Den gangen

fikk vi en oppsiktsvekkende opplysning: Det var Jernbanedirektoratet – eller var det Jernbaneverket – som sa at Oslostunnelen aldri hadde vært vasket, det var mye jernstøv og spon som gjorde at det ble signalfeil hele tiden. Så ble det satt av 100 mill. kr til det, den ble vasket, og det ble litt bedre – og så er det tilbake igjen. Det handler vel også om systematikk. Det handler vel også om på hvilken måte Bane NOR jobber. Er statsråden fornøyd med den innsatsen Bane NOR har gjort over tid for å redusere antall sporvekselseil, signalfeil eller andre ting, som gjør at trafikantene aldri kan stole på om de kommer seg til og fra jobb på en ordentlig måte?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:09:06]: Jeg er enig i at det er et betydelig forbedringspotensial, og det må selvfølgelig også henge sammen med ressursene som Bane NOR tilføres. Det er ingen hemmelighet at det over tid har vært lagt fram budsjetter som ikke nødvendigvis er tilstrekkelige for å ta igjen etterslepet på vedlikehold på jernbanesiden. Men det er helt riktig analyse at det er behov for mer systematikk, det er behov for å ha en god plan for hvordan man rett og slett skal sette disse pengene i arbeid. Derfor har vi bedt jernbaneorganisasjonene, både Jernbanedirektoratet og særlig Bane NOR, om å lage en plan for hvordan man skal sette disse pengene i arbeid for å få konkrete resultater.

Så gjøres det mye bra arbeid gjennom at man nå i større grad bruker ny teknologi for rett og slett å avdekke vedlikeholdsutfordringene i forkant – forsøke å reparere og utbedre i forkant av at man får brudd. Men det er ingen tvil om at denne våren har vært ganske krevende for norsk jernbane, først med vinteren vi hadde, og nå i etterkant. Vi har bedt Bane NOR om å se litt nærmere på om det kan være noen klare årsakskjeder som vi bør være oppmerksomme på.

Erlend Larsen (H) [10:10:21]: Jeg representerer en del av omlandet som forrige representant omtalte. Hitil i år skulle det gått 3 000 doble togsett på Vestfoldbanen, altså med ti vogner i hvert togsett. Av de 3 000 avgangene gikk 750 med ett togsett, altså kun fem vogner. Det har vært 750 avganger hvor passasjerene har stått som sild i tønne. De har rett og slett hatt et dårlig tilbud. Mange har stått én og en halv time på toget på hver avgang. Vy kjører en annonsekampanje for å få folk fra bil til tog, men tilbudet de gir, skremmer folk fra tog til bil. Vy sitter igjen med billettinntektene og kunne leid inn buss for å gi passasjerene et verdig tilbud. Det hadde også vært mulig å sideforflytte noen vogner fra andre ruteområder hvor det er mindre trafikk.

Mitt spørsmål er: Hva gjør statsråden for å gi et bedre togtilbud, slik at man unngår at 750 av 3 000 avganger går med ett togsett i rushtiden?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:11:23]: Som representanten er godt kjent med, jobbes det for fullt med å investere og bygge ut Vestfoldbanen. Det nye dobbeltsporet skal stå klart i 2025, og i den forbindelse vil det på et tidspunkt også komme ruteforbedringer. Det er kjøpt inn nye togsett, slik at kapasiteten også vil bli langt bedre. Det jeg er kjent med at er årsaken til at man nå har kjørt enkle togsett, skal visstnok ha sammenheng med den vinteren vi har vært igjennom. Man har hatt utfordringer med rett og slett å ha den vedlikeholdsfrekvensen man skal ha på togsettene, som følge av at man har måttet bruke tid på å tine opp gammelt togmateriell. Det høres jo smått utrolig ut, men det er nok en del av forklaringen. Her er det åpenbart forbedringspotensial. Når det gjelder Vestfoldbanen, er det foretatt og foretas store investeringer. Det vil også komme togmateriell som vil være langt bedre, mer moderne, og som vil tåle vinteren på en bedre måte. Det vil gi økt kapasitet og bedre hverdag for de reisende.

Erlend Larsen (H) [10:12:25]: Takk for betraktningene omkring togtilbudet til passasjerene i Vestfold, men det var ikke det som var spørsmålet. Spørsmålet er hva statsråden gjør for at man ikke skal ha 750 avganger med kun ett vognsett. Som jeg også sa i min begrunnelse for spørsmålet, kunne Vy ha leid inn buss fra de stedene hvor det er veldig mange passasjerer. Det er pendlere som bruker halvannen time på å reise til Oslo hver dag. Oslo er helt avhengig av pendlere og at de tar tog. Vy kunne ha brukt overskuddet fra billettinntektene fra dem som skulle hatt sitteplass på fem vognsett, til å leie en buss.

Vil statsråden ta initiativ til at Vy gir et bedre tilbud til de pendlende på Vestfoldbanen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:13:14]: Vy har som togselskap forpliktelse overfor sine passasjerer. De har garantier overfor sine passasjerer og vil selvfølgelig være et selskap som må forholde seg til det. Jeg regner med at også passasjerene er i stand til å ta det opp med Vy når ting ikke fungerer.

Det er klart det ikke har vært optimalt med togdrift denne våren, verken i den retningen det snakkes om her, eller andre steder på Østlandet, så det er et klart forbedringspotensial. Det jeg forsøkte å si, er at det gjøres og har vært gjort investeringer som gjør at dette togtilbudet blir annerledes, og det er jo en aktiv handling.

Erlend Larsen (H) [10:13:47]: Det er ikke noen tvil om at Vy har et ansvar overfor passasjerene, men Vy har også inngått en kontrakt med staten, via Samferdselsdepartementet, som statsråden er sjef for. Når statsråden som sjef for den kontrakten som er inngått med

Vy, overlater til passasjerene å ta kontakt med Vy, synes jeg det er veldig synd.

Jeg gjentar da egentlig spørsmålet: Vil statsråden overfor Vy ta initiativ som tydeliggjør at Vy har et ansvar overfor sine passasjerer, og anmode dem om å leie inn buss slik at passasjerene får et verdig transporttilbud når de skal reise til og fra jobben sin?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:14:24]: Hvis representanten forsto meg dithen at vi ikke bryr oss om hva slags leveranse vi får fra Vy, er det selvfølgelig feil. Vi forventer at Vy følger opp de inngåtte trafikkavtalene de har med staten. Men å gå inn som statsråd og detaljert mene noe om hvorvidt man skal kjøre buss for tog, tror jeg ligger litt utenfor mitt mandat, men det å etterspørre hvordan de tenker at de skal håndtere togkundene i hverdagen, gjør vi selvfølgelig fortløpende.

Bjørnar Moxnes (R) [10:15:13]: Utgangspunktet for spørsmålet var Ring 1 og Hammersborgtunnelen. Det er noe veldig spesielt med det prosjektet, for vanligvis vil folk krangle og sloss så busta fyker for å få tak i samferdselsmilliarder til sin kommune, sin by og sitt område. Når det gjelder Hammersborg, ønsker jo ikke Oslo dette prosjektet. De er imot å kaste vekk 3,6 mrd. kr på å senke tunnelen. Det påføres mot Oslos vilje, og det er en del av et enormt kostnadskompleks kalt det nye regjeringskvartalet. Det er heller aldri vurdert om pengene bør brukes andre steder, f.eks. i distriktene, hvor de har litt dårlig veistandard, har vi i Oslo hørt.

Spørsmålet er: Tunnelen stenges i tre år for bygging – hvorfor vil ikke regjeringen prøvestenge den i f.eks. seks eller tolv måneder for å se om det går bra, som Oslo kommune har bedt om? Det er jo nøkkelspørsmålet.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:16:20]: Det nye regjeringskvartalet er et prosjekt som har vært planlagt over lang tid. Det er gjort utallige vurderinger av hvorvidt man kan løse de utfordringene som handler om sikkerheten i kvartalet, om det kan være aktuelt med stenging av veien permanent mv. Det er gjort grundige utredninger av det. Svaret på det er at vi trenger den kapasiteten som ligger i Ring 1. Jeg nevnte i et tidligere innlegg her at det går én buss i minuttet gjennom denne tunnelen i rushtiden. Det er for sårbart ikke å ha denne tunnelen som en permanent løsning for gjennomgangstrafikk i osloområdet. Den er også et grunnlag for det som Oslo kommune har ønsket seg over tid, nemlig at man kan ha så mye som mulig av bilfritt byliv, for gjennomgangstrafikken må gå et sted.

Derfor er vi ganske trygge på den beslutningen. Jeg har bare lyst til å si at det egentlig ikke er en diskusjon om å bruke disse pengene på vei andre steder. Dette er en del av regjeringskvartalets kostnader og sånn sett

ikke et ordinært veiprojekt. Det er et prosjekt som gjennomføres med tanke på sikkerhet i regjeringskvartalet.

Bjørnar Moxnes (R) [10:17:23]: Det siste er jo riktig og veldig interessant. Regjeringen har på en måte latt denne tunnelen snike i køen. Dette har aldri blitt vurdert opp mot andre prosjekter i NTP. Det er heller aldri gjort en normal vurdering av såkalt samfunnsøkonomisk nytte ved prosjektet, og prislappen er altså 3,6 mrd. kr. Det blir Norges dyreste vei per meter, og Oslo kommune ønsker ikke denne veien – av hensyn til nettopp de tingene statsråden selv nevner: å få bilene ut av sentrum, få mindre støv og støy og få mer trivsel for beboerne. Det var argumentene som Nygårds partifelle Raymond Johansen, som altså var byrådsleder i Oslo i åtte år, brukte for å be regjeringen på sine knær om å stenge tunnelen for trafikk framfor å bruke 3,6 mrd. kr på dette.

Hvorfor har tunnelen aldri blitt vurdert opp mot andre prosjekter i NTP?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:18:27]: Svaret på det er veldig enkelt: Dette er ikke et NTP-prosjekt. Dette er et prosjekt som ikke bidrar til større nytte for veisektoren. Det er bare et prosjekt som må gjennomføres fordi man skal øke sikkerheten i regjeringskvartalet. Det er riktig at det er et kostbart prosjekt, men den store samfunnsnyten vil man ikke finne før den tunnelen er bygd. Det er en helt riktig analyse.

Presidenten [10:18:46]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Morten Stordalen (FrP) [10:19:00]: I likhet med Høyre er Fremskrittspartiet svært bekymret for de trafikale utfordringene i Oslo. Nedskalering av både E6 og E18 inn mot Oslo vil få dramatiske konsekvenser. Dette er etter Fremskrittspartiets oppfatning en planlagt og uholdbar situasjon som skal vare i tre år. En slik planlagt nedskalering av hovedveinettet gir et betydelig tap som medfører kø, utslipp og betydelig svekket effektivitet. Ikke nok med det: Elbilene må ut av kollektivfeltet fra 6. mai i år.

For at persontransporten for en stor del av Østlandet som reiser inn mot Oslo, ikke skal havarere fullstendig, er man helt avhengig av et kollektivtilbud som fungerer. Så langt i år ser vi at togene som skal frakte passasjerer inn og ut av Oslo-regionen, har svært dårlige resultater når det gjelder punktlighetsmål.

Hva har statsråden gjort, og hva gjør han nå for at ikke hele persontransportsystemet skal bryte sammen for en stor andel av befolkningen på Østlandet, som pendler inn og ut av Oslo?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:19:59]: Dette har jeg allerede besvart. Vi har over lang tid hatt et arbeid pågående hos Statens vegvesen, hvor man har vurdert hvordan man skal avvikle trafikken. Det er gjort ulike vurderinger av det, og det å satse på å overføre trafikk til kollektiv er en sentral løsning. Det handler også om å øke framkommeligheten for kollektivtrafikken gjennom å sørge for at kollektivfeltene blir forbeholdt kollektivtrafikk i denne perioden.

Det er selvfølgelig sånn at det ville være vågalt å si at det ikke vil få noen konsekvenser. Dette er en viktig trafikkåre gjennom Oslo, og det vil selvfølgelig forskyve trafikkmønsteret. Helt eksakt fasit på hvordan dette fungerer, får vi ikke før vi stenger, men det er gjort trafikale beregninger, og det er gjort vurderinger om at dette skal være løsbart.

Morten Stordalen (FrP) [10:20:50]: Jeg regner med at ministeren er fullstendig klar over at togtransporten inn og ut av Oslo er ganske formidabel. For eksempel er Vestfoldbanen større enn Dovrebanen og Østfoldbanen til sammen.

Den 8. januar i år holdt samferdselsministeren sin jernbanetale. Det skulle bli et taktskifte i 2024/2025 sammenlignet med 2023. Man skulle snakke bedre sammen, og man skulle oppnå bedre punktlighetsmål. Samferdselsministeren sa at dersom toget mot formodning ikke skulle komme til avtalt tid, skulle det informeres skikkelig. Så langt i år er det et begredelig år for punktlighetsmål-statistikken for Bane NOR.

Før man bygger ned et tilbud, burde man vel i det minste bygge opp et kompensierende tilbud. Da er spørsmålet: Hvordan synes samferdselsministeren dette har gått så langt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:21:42]: Når vi sier at vi skal nå punktlighetsmålene, mener vi det på alvor. Derfor har denne regjeringen i Nasjonal transportplan valgt å prioritere penger til vedlikehold, drift, utbedring og fornyelse av jernbane.

Det er riktig at denne våren har vært ganske krevende for norsk jernbane. Først var det vintermessige forhold som gjorde sitt til at særlig gamle togsett fikk store utfordringer. Vi har også hatt noen hendelser som har påvirket punktligheten. Randklev bru falt jo ned. Det har påvirket hvordan vi har kunnet sette opp jernbanetilbudet i etterkant av det. Det som er gledelig, er at denne bruene kommer opp igjen nå på vårparten og sånn sett vil føre til forbedringer der.

Det er for stort etterslep og for dårlig innsats på vedlikehold over tid som er forklaringen på at vi er der vi er i dag. Det har jeg tatt tak i, og derfor foreslår jeg å bruke mer penger på dette i NTP.

Morten Stordalen (FrP) [10:22:48]: Jeg kan gi ministeren rett i én ting. Det er at vedlikehold og fornying er viktig. Derfor gjorde også Solberg-regjeringen og Fremskrittspartiet nærmest en dobling på det. Men la nå det ligge.

Bedre vedlikehold er viktig, men det er også noe med styring. Fra 2025 starter Vys nye ruteplan. Hvis man sier at man skal ha bedre kollektivtransport og få flere folk over på kollektiv, er det veldig spesielt at samferdselsministeren sitter og ser på at man setter inn et dårligere tilbud. Man setter inn lokaltog der man ikke kan arbeide på togene, sammenliknet med regiontogene man har i dag. Det blir altså et dårligere kollektivtilbud for veldig mange på Østlandet. Hvordan mener statsråden at flere kan ta toget når man får et dårligere tilbud enn i dag?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:23:35]: Jeg er ikke enig i at vi får et dårligere tilbud enn i dag. Intercity baserer seg på noen effektmål og samfunns mål, som de fleste her i salen er godt kjent med, som sier noe om hva slags reisetidsforbedringer vi skal få på Vestfoldbanen, som jeg vil tippe representanten snakker om. Det er satt noen mål for Tønsberg, bl.a., og for de ytre intercitybyene og Grenlandsregionen. Da må man gjøre noen valg.

Det er nok riktig at 2 pst. i dette kundegrunnlaget kan oppleve et litt annerledes tilbud enn de har i dag, men de langt fleste passasjerene vil få et bedre tilbud enn det de har i dag. Det må jeg legge til grunn, og det bør Jernbanedirektoratet og også Vy legge til grunn, når vi vurderer hvordan vi skal sette opp togtilbudet.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:24:34]: Når Hammersborgtunnelen stenges ned 1. juli for en treårsperiode, er det, i henhold til opplysninger fra Aftenposten, 17 400 biler som må finne en annen vei. Det er lagt opp til at trafikken på Ring 1 skal velge Operatunnelen, men Statens vegvesen har beregnet at kanskje så mange som 5 000 biler vil benytte nabogatene når Ring 1 stenger. Beboere og skoler frykter kaos og manglende sikkerhet. Har statsråden gjort noen beregninger av hvilke kostnader det kan medføre for enkeltpersoner, næringsliv og samfunnet hvis det blir fullstendig trafikalt kaos etter denne stengingen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:25:19]: Det har vært gjort grundige vurderinger av dette prosjektet og de konsekvensene det måtte medføre. Det har vært tett og god dialog med Oslo kommune, det har vært dialog med Ruter, med Jernbanedirektoratet og med dem som har en aksje i å løse disse utfordringene. Det er satt av 100 mill. kr i midler til avbøtende tiltak for å få gjennomført dette prosjektet. Det går på bl.a. skilting og den

type grep – det er mange ting man skal gjøre når man skal gjennomføre dette prosjektet. Men det som er viktig å si, er at når staten gjennomfører denne type prosjekter, eller fylkeskommuner gjennomfører denne type prosjekter, er det ikke en ordning for å kompensere for de ulemper som oppstår når man f.eks. må rehabiliterer en veistrekning. Det er noen kostnader og noen konsekvenser som gjerne oppstår i så måte, og det er likt, enten det er Oslo eller f.eks. Lærdal.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:26:16]: De samfunnsøkonomiske ringvirkningene kan bli betydelige. Når Ring 1 stenges ned, blir det samtidig gjort kapasitetsreduksjoner på E18 og E6 for å begrense biltrafikken inn til Oslo. Vi vet at togene i Oslo har lav driftsstabilitet, og det er kutt i kollektivtilbud. Tiltakene som gjennomføres parallelt med at Ring 1 stenges ned, er tiltak som skal tvinge folk til å velge tog, sykkel eller gange, og så er det altså en svikt i kollektivtilbudet. Da er det interessant å få vite fra statsråden: Hvor mange av de 200 000 som pendler ut og inn til Oslo hver dag, tror han vil benytte sykkel og gange når det ikke lenger er framkommelighet med bil?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:27:14]: Det er nok først og fremst kollektivtrafikken som vil være alternativ løsning her, og når man gjør tiltak for å prioritere opp kollektivtransporten inn til Oslo, er det nettopp med tanke på å gjøre det tilbudet mer attraktivt i denne perioden. Så har det, som jeg har sagt i flere innlegg her nå, vært – og er – tett og god dialog med Ruter om dette. Det jobbes med å planlegge omkjøringsveier, det er beredskapsveier. Så dette prosjektet er selvfølgelig veldig grundig vurdert, men det betyr ikke at det blir helt uten konsekvens. Jeg tror både representanten Limi og andre vet at sånn må det være, for det ville være veldig spesielt hvis denne type prosjekter ikke får virkning for omgivelsene. Det gjør det jo.

Presidenten [10:28:01]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:28:20]: Den nasjonale forsvarevna skal styrkjast. Noreg skal kunna ta ein større del av ansvaret for vår eiga sikkerheit, i ei tid med aukande stormaktsrivalisering og i våre nærområde. For å få til det må me vera til stades – på landjorda, i lufta og ikkje minst på havet. Me må kunna overvaka, forstå og handla om nødvendig.

Til dette trengst det folk. Personellet er Forsvarets viktigaste ressurs, blir det ofte sagt, og eg er einig. I den føreslegne langtidsplanen for Forsvaret er det sett ambisiøse mål for å ta fleire inn til fyrstegongsteneste og tilsetja fleire soldatar og befal.

Samtidig er nettopp dei folka Forsvaret er så avhengig av, på veg ut døra. Berre i fjor slutta nesten 700 av dei militært tilsette før tida, noko som svarar til over 5 pst. Mange av dei er unge. Dei sluttar i hovudsak grunna dårlege lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår, men òg fordi dei har mista tru på systemet.

Problema er på ingen måte nye. Forsvarspolitikken har i lang tid handla om volum og store, nye innkjøp, framfor kvalitet, nok folk og gode system. Å retta opp i dette tek tid, men får me ikkje sett i proppen no og stoppa personellflukta, ligg det an til ei svekt forsvarsevne med endå fleire båtar som ligg til kai, og endå fleire fly som står på bakken.

Meiner forsvarsministeren at dei tiltaka regjeringa har sett i verk så langt, er tilstrekkelege for å stoppa personellflukta i Forsvaret?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:30:13]: Det er helt korrekt at vi nå har behov for å bygge opp vår egen forsvarsevne, styrke vår tilrettelegging og samhandling med allierte, styrke totalforsvaret og gjennom alle disse tiltakene sikre en bedre forsvarsevne og beredskap i Norge.

For å få til det må vi gjøre mange ting, ikke minst satse på folkene i Forsvaret. Vi har i arbeidet med ny langtidsplan nå lagt stor vekt på å se de store materiellsatsingene, eiendom, bygg og anlegg og personell i sammenheng. Det er ingen som helst tvil om at det her har vært store ubalanser, og derfor har vi lagt stor vekt på nettopp å sikre at vi får operativ evne ut av det dyre materiellet vi kjøper. Det handler ikke minst om folk. Vi har allerede gjort en rekke ting når det gjelder å øke utdanningskapasitet, bedre boforhold, sette i verk ulike personellpolitiske tiltak, etablere flyteknikerlinje osv., men det er ikke nok. Vi må gjøre enda mer.

Derfor vektlegger vi dette også nå i ny langtidsplan for forsvarssektoren, med satsing på folkene der gjennom å forsterke de tiltakene jeg nå var inne på, men også å gjøre andre tiltak som også handler om å få bedre balanse mellom jobb og fritid, gjennom f.eks. å sikre at vi har doble besetninger på havgående fartøy og sikre at vi har simulatorer som gjør at man kan ha trening i Norge istedenfor å reise og bruke mange år i utlandet. Det er summen av ganske mange tiltak som skal sikre at vi har bærekraft i forsvarssektoren framover, og det har vi lagt fram en offensiv plan for.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:32:07]: Ei sak som forsvarsministeren då kan kasta seg over, er pensjon. Den dårlege pensjonsordninga er ei hovudårsak til at så mange sluttar i Forsvaret. Dei har ei låg pensjonsgjevande grunnløn samtidig som ein stor del av inntekta er tillegg som ikkje gjev pensjon. Tillegga er heller ikkje betaling for ekstraarbeid, men ein sentral del av arbeidet,

som segling, vakter og øving. Dette problemet er framleis ikkje løyst, trass i mange forsøk frå fagforbunda på å forhandla fram ei betre ordning. Det har gått så langt at saka har hamna i retten, der offiserane fyrst vann fram, men så har staten anka, noko som har skapt mykje misnøye og uro.

Skulle forsvarsministeren helst sett at staten ikkje hadde anka denne saka, og vil ministeren sørja for at ein finn ei løysing som personellet kan vera fornøgd med, på pensjonsstriden?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:33:06]: Forsvarets personell skal ha gode pensjonsordninger, i likhet med øvrige statsansatte. Veldig mange som er i forsvarssektoren, trives og har det bra, men mange jobber mye. Man har for så vidt god inntekt i sum, men det er rett som det blir sagt, at en del av inntekten er knyttet til variable tillegg som ikke nødvendigvis er pensjonsgivende. Det har ikke vært en så sentral problemstilling tidligere, men etter 2020 og ny pensjonsordning, hvor man har en alleårsregel og ikke bare en sluttlønn som ligger til grunn, kan det gi utslag for noen.

Derfor er det viktig for oss å finne gode svar på dette i dialog med arbeidstakerorganisasjonene. Vi har vært i gode prosesser, ikke minst gjennom et lønns- og insentivprosjekt, som bl.a. handler om å se på om det er flere av disse variable tilleggene som kan inngå som en del av fast godtgjøring, og som dermed kan ligge til grunn for å ha lokale prosesser knyttet til pensjonsspørsmålet.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:34:12]: Det håper eg verkeleg får ei løysing.

Ei anna sak der Forsvaret mister verdifullt personell, er nedlegginga og no omorganiseringa av Andøya flystasjon. Andøya er den mest opplagde plassen å operera maritime overvåkingsfly frå, men stasjonen blei vedteken nedlagd. No skal flystasjonen gjenoppstå med nye funksjonar, og det er bra, men dei forsvarstilsette, som framleis er der og gjer nødvendig arbeid, skal mista jobben. Dei kan anten søkja seg andre plassar i Forsvaret for å redda pensjonen sin, eller dei kan bli sivilt tilsette i Avinor. Forsvarsministeren har nyleg svart meg at regjeringa ikkje vil sørja for militær drift av flystasjonen, fordi det er billegare med sivil drift. Lever forsvarsministeren greitt med dette tapet av kompetanse i Forsvaret?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:35:11]: Jeg er usikker på om det var en helt presis gjengivelse av mitt svar til representanten. Det jeg svarte representanten, var at det er veldig vanlig i Norge – det er stort sett regelen der vi har en kombinasjon av sivil og militær bruk av flyplasser – at det er Avinor som har det ansvaret som profesjonell drifter av flyplass.

Når det gjelder Andøya, føler jeg at vi har lagt fram en veldig god løsning. Partiet mitt, Senterpartiet, var imot den nedleggingen som skjedde. Nå har tiden gått. Nå har vi funnet nye, gode løsninger fordi Andøya kan dekke militære behov som ingen annen plass kan. Det handler om romvirksomheten, om evnen til å ta imot alliert forsterkning og om maritime dronekapabiliteter, som vi nå foreslår i ny langtidsplan. Dette legger til rette for at flere av dem som har jobber i Forsvaret på Andøya i dag, fortsatt kan ha et tilsetningsforhold i Forsvaret, og det legger til rette for nye arbeidsplasser i årene som kommer.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:36:12]: Eg går vidare: Personellmangelen i Forsvaret er særleg alvorleg når det gjeld flyteknikarar. Noreg har i utgangspunktet færre flyteknikarar per F35-fly enn dei andre landa som har det same flyet. Det betyr i praksis at flya står meir på bakken og ikkje er så operative som dei kunne ha vore. Denne personellmangelen kan bli endå verre, fordi utdanninga av flyteknikarar på Kjevik skal leggjast ned og flyttast til Værnes. Flesteparten av lærarane vil ikkje bli med på flyttelasset, og det vil ta lang tid å byggja opp eit nytt fagmiljø ein annan plass.

Meiner forsvarsministeren at det er eit godt tidspunkt å riva opp det gode fagmiljøet på Kjevik, i ei tid der me heller skal utdanna fleire og ikkje færre flyteknikarar til Forsvaret?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:37:04]: Nå er det mange år siden vedtaket om å flytte virksomheten på Kjevik opp til Værnes ble tatt, og mye av dette er gjennomført over tid. Noe av begrunnelsen var også knyttet til å kraftsamle rundt kompetansen for kampflyvåpenet i Norge. Vi har Luftkrigsskolen i Trondheim, vi har kampflybasen på Ørlandet, og så får vi da Værnes med Luftforsvarets skolesenter. I sum legger dette til rette for gode karrieremuligheter gjennom et helt yrkesliv i Luftforsvaret.

Så har regjeringen gjort utrolig mye for å styrke grunnlaget for å ha teknikere til F35-flyene våre. Det handler om å leie inn kompetanse der vi ikke har klart å skaffe det selv, men det handler også om å styrke Forsvarets logistikkorganisasjon. Vi har sammen med Trøndelag fylkeskommune vært med på å etablere en flyfaglinje på Fosen, med meget god søkning, og det er nå i gang. Det er gjort en rekke tiltak for å sikre at vi har god nok understøttelse av F35-kampflyene våre.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:38:06]: Å leiga inn andre tilsette er jo ikkje det same som å ha egne tilsette.

Men eg skal stilla eit siste oppfølgingsspørsmål. Ifølgje Forsvarets forskningsinstitutt, FFI, si undersøking svarar heile 14 pst. av dei som sluttar i Forsvaret, at dei

har mista trua på systemet. Og i samtalar med tillitsvalde og tilsette i Forsvaret, er det ofte dette som går igjen. Dei er stolte av arbeidet sitt, dei veit at det er viktig, men systemet er tungrodd, ineffektivt og byråkratisk. Ein har ulike etatar som fakturerer kvarandre og berre ser på om noko svarar seg for etaten, isolert sett, framfor å sjå heilskapen. Funksjonar blir sentraliserte, og såkalla effektiviseringskrav betyr eigentleg kutt i stillingar.

Vil forsvarsministeren røska opp i dette ineffektive styringssystemet i Forsvaret, gje makt og ansvar til dei som faktisk utfører arbeidet, og gje dei forsvarstilsette tru på systemet?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:39:07]: Om jeg ikke nødvendigvis vil bruke akkurat ordene «røske opp», så er jeg opptatt av at vi har en velfungerende sektor. Det er ikke minst viktig nå når vi skal omsette enda mye mer av samfunnets ressurser for å sikre vår forsvarsevne og beredskap. Det stiller store krav til sektoren om at vi får mest mulig igjen av ressursene. Det betyr også at vi fortsatt må se på hvordan vi driver smartere og mer effektivt. Men i forslaget til ny langtidsplan har jeg også bredt ut diskusjonen som handler om effektivisering og gevinster, til å se på noe mye mer enn bare nedbemanning. Dessuten gjennomfører vi nå, parallelt med prosessene i ny langtidsplan, styringsendringer i sektoren for å sikre mer helhetlig ansvar for Forsvarets ledere, sikre at det blir mindre ansvarspulverisering, og sikre større gjennomføringsevne. Her er det mer å gå på, og vi tar en rekke grep for å sikre det.

André N. Skjelstad (V) [10:40:20]: Ministeren var innom det med pensjon og svarte på det. Når en ser i langtidsplanen, har man den lange horisonten, der regjeringen for så vidt er ganske tydelig og er mer ambisiøs enn når det gjelder den korte, og den korte horisonten går på å beholde personell. Jeg må si jeg er litt overrasket over, slik det hørtes ut på svaret fra ministeren til representanten Fiskaa, at dette som gjelder pensjoner, ikke har kommet lenger fram. De jeg snakker med fra Forsvaret, som slutter, oppgir nettopp at det gjelder pensjoner og lønn, og hvis vi skal operasjonalisere opp mot en langtidsplan, trenger vi personell. Da trenger vi også gode betingelser, og da forventer jeg at statsråden kanskje har kommet lenger med de vurderingene som gjelder personell og lønns- og pensjonsbetingelser, for det er jo nettopp det som er en av hovedgrunnene til at de slutter. Har statsråden kommet lenger enn han ga inntrykk av i det forrige svaret?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:41:24]: Vi har jobbet kontinuerlig med ulike ting som handler om både å rekruttere og ta vare på de folkene vi har i Forsvaret. Derfor satte vi f.eks. raskt i gang økt utdanningskapasitet,

jobbet med boforholdene, som jeg vil si var forsømt i gjeldende plan, og så har vi hatt en rekke prosesser gående med arbeidstakerorganisasjonene. Ett eksempel på det er at det nå er ferdigstilt et partssamarbeid knyttet til lønns- og insentivstrukturen i Forsvaret, som også potensielt har overslag til pensjonsspørsmålet.

Så det er jobbet helt konkret med disse sakene, men det er også partsprosesser som går, og jeg mener de har vært konstruktive. Det samme gjelder særaldersgrensen, hvor det er landet viktige delavklaringer, og det er enighet om prosesser nå fram mot sommeren. Så her er det et partssamarbeid som jeg tror er viktig, ikke bare stortingsvedtak, og jeg opplever at vi er i god dialog om akkurat det spørsmålet.

André N. Skjelstad (V) [10:42:26]: Jeg synes det virker litt defensivt når vi vet at de som er underbefal, eller sersjanter, i gjennomsnitt slutter når de er ca. 24. De som er utdannet på krigsskolene, slutter i snitt ikke så mye over 30. Ser ikke statsråden at det haster å få på plass tiltak nå som gjør at vi har en stabil personellressurs samtidig som vi skal skalere opp? Det hjelper jo ikke når vi mister så mange. Er det noen grep som settes i gang på kort sikt, og ikke bare med dialoger? Dette haster. Statsråden nevnte selv pensjonsbetingelser og det man får inn, variable, øvingsdøgn o.l., som i dag ikke ligger inne i grunnpensjonen. Nå må det iverksettes raskt. Det hjelper ikke bare å ha en langtidsplan som peker på tekniske og maskinelle ting. En må også henge med når det gjelder personell. Ser statsråden det?

Bjørn Arild Gram (Sp) [10:43:25]: La meg først si dette. Når man beskriver personellsituasjonen i Forsvaret, så er det utfordringer her. Men det går heller ikke an å si at sluttratene i forsvarssektoren nå er høyere enn i samfunnet generelt og i andre sektorer – ta f.eks. kommunesektoren – men på enkelte områder har vi knapphet på kompetanse, og det er for mange unge folk som slutter for tidlig. Det kan være sammensatte årsaker til det, men det som handler om pensjon og godtgjøringer, er en del av det, og det er derfor det er jobbet helt konkret med dette. Og som sagt: Det er et felles arbeid som nå er ferdigstilt, og det tas nå videre i Forsvaret i dialog med de ansatte der.

Presidenten [10:44:16]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Guri Melby (V) [10:44:23]: Før valget advarte vi om at vi risikerte å få tidenes mest byfiendtlige regjering. Dessverre har vi fått rett, og en av de nyeste bekreftelsene på det var regjeringens forslag til Nasjonal transportplan, der byene blir nedprioritert. Før pandemien så vi en jevn vekst i kollektivtrafikken over hele landet i

en periode på ti år. Dette var et resultat av tøffe politiske prioriteringer, der kollektivtrafikken var budsjettvinner i år etter år.

Bakgrunnen for denne satsingen var åpenbar: Det å gi folk muligheten til å reise kollektivt gjør at hverdagen deres blir enklere. Vi får mindre kork og kaos, og vi kutter i utslipp. Det er bra for folk, og det er bra for miljøet.

Med pandemien fikk vi en bråstopp i denne veksten, og i etterkant har vi sett en regjering som har framstått som handlingslammet når det gjelder tiltak for å stimulere til fortsatt vekst. Tvert imot har den gjort andre grep som har ført til kutt, f.eks. oppløsning av fylkeskommuner, som gjør at et fylke som Buskerud nå må kutte 45 mill. kr og legge ned bussruter. Resultatet av regjeringens politikk er økt biltrafikk i flere av de største byene våre.

Mange av oss hadde høye forventninger til NTP, at regjeringen endelig ville ta grep og få kollektivtrafikken tilbake på skinner. Dessverre ble håpet knust. Et konkret eksempel er den manglende finansieringen av Majorstuen stasjon i Oslo. Den spiller en nøkkelrolle i å utnytte kapasiteten i T-banenettet fordi den er påkoblingspunktet for Fornebu-banen, som åpner i 2029, og muliggjør en framtidig kapasitetsøkning på inntil 40 pst.

Fordi dette er så viktig, la vår regjering inn 500 mill. kr til prosjektet i forrige NTP. I mai starter bygging av stasjonen, men da NTP ble lagt fram i mars, ble det klart at regjeringen ikke ville bidra med de 500 millionene de hadde lovet Oslo. I stedet skyves regningen over til Oslo. Mest sannsynlig får man økte bompenger for innbyggerne.

Dette er et direkte løftebrudd, og mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan ville statsråden selv opplevd det som ordfører dersom staten sprang fra regningen og lot det være opp til innbyggerne å plukke den opp?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:46:31]: Det var en beskrivelse av regjeringens bypolitikk som jeg ikke kjenner meg igjen i, men jeg skjønner at Venstre er tjent med å forsøke å skape et sånt bilde.

Denne regjeringen har lagt fram en offensiv Nasjonal transportplan med kraftfulle bevilgninger til byene våre framover. Regjeringen har også inngått en ny byvekstavtale på vår vakt, og vi har lagt til rette for å prioritere to nye byområder, nemlig kristiansandsområdet og Nedre Glomma. Sånn sett er denne regjeringen i full sving med å gjennomføre en offensiv bypolitikk.

Det er også sånn at det bildet som representanten tegner, ikke er helt uten ulike vurderinger. En av grunnene til at biltrafikken øker inn til byene, er at elbilandelen har blitt så stor. Derfor har denne regjeringen valgt å gjøre det mulig for byene å regulere det, slik at vi får folk over på kollektivtransport. Det har virket, for de fleste

byene er nå tilbake igjen på det nivået som man var på når det gjelder kollektivtransport, før pandemien. Mange er det, men ikke alle, så det er fortsatt en jobb å gjøre på det området.

I tillegg må man se på at regjeringen i denne NTP-en også legger fram en offensiv jernbanepolitikk. Her ligger Oslo-navet, som vil bety langt bedre kollektivtilbud for de togreisende i osloregionen, i tillegg til at man skal fullføre indre intercity. Så det bildet som her tegnes, er jeg ikke enig i.

Så er det jo sånn at på tross av alt det jeg nå sier, må man gjøre tøffe prioriteringer. Vi har i flere år nå snakket om at vi må lage en realistisk nasjonal transportplan, og da har vi ikke funnet rom til alt. Det er svaret på spørsmålet.

Guri Melby (V) [10:48:13]: Hvis regjeringens strategi for å kutte i biltrafikk er å gjøre det vanskeligere å være elbileier, kan man kanskje si at man er godt på vei med strategien. Det bidrar dessverre ikke til at vi får ned utslippene.

Statsråden nevner at vi har fått flere byvekstavtaler. Det er bra. Det var en av tingene vi ble glade for da vi så NTP. Utfordringen er at den totale rammen ikke har økt. Det betyr at det er flere byer som nå må dele på den samme potten, og resultatet blir at statens andel i hver enkelt byvekstavnale kuttes. Det betyr mindre penger til kollektivtrafikk og til sykkel og gange – alternativene som gjør det attraktivt for folk å velge miljøvennlig. Hvis vi skal få folk med oss på miljøpolitikken, kan vi ikke bare svinge piskene, bare øke bompengene. Vi må faktisk også gi dem et troverdig alternativ. Det regjeringen gjør, er å skyve ansvaret for å nå nullvekstmålet over på byene, i stedet for å stille opp og ta sin del av ansvaret selv.

Mitt spørsmål til statsråden er hvordan statsråden skal sikre at vi sammen når klimamålene våre, og hva slags tiltak staten vil bidra med for at byene greier sin del av jobben?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:49:19]: Svaret på det er 88 mrd. kr. Det er det staten skal bidra med. Dette er et partnerskapsarbeid mellom partene lokalt, hvor byene, fylkeskommunene og staten sammen finner gode løsninger på hvordan man skal nå nullvekstmålet.

En av tingene man har sett, er at elbilpolitikken i Norge har virket veldig bra. Det er kjempefint. Folk bruker elbil og kjøper elbil. Det bidrar til at vi får utslippene ned. Men jeg tror verken representanten Melby eller jeg har sett for oss at vi skal erstatte kollektivtrafikken med elbiler. Det er noe vi nå må adressere. Derfor har vi satt byene i stand til å gjøre vurderinger av det. Vi sier ikke at de må øke prisen på elbil, men vi sier at de kan, for de må gjøre vurderinger av både pisk og gulrot for rett og slett å nå nullvekstmålet.

Det er krav dette stortinget slutter seg til, som byene ønsker seg, og som jeg ser fram til at vi skal nå sammen. Jeg har ingen grunn til å tro noe annet enn at vi skal få det til.

Presidenten [10:50:12]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Hårek Elvenes (H) [10:50:27]: Spørsmålet er til forsvarsministeren.

Hovedforutsetningen for å gjennomføre allerede vedtatte planer for vekst i Forsvaret og nye vedtatte planer er tilstrekkelig personell. I gjeldende langtidsplan for forsvarssektoren er det vedtatt å øke antall militært ansatte med 2 200 fra 2021 til 2028. I regjeringens forslag til ny langtidsplan legges det opp til en økning på 4 600 ansatte fra 2025 til 2036. Samtidig som Stortinget allerede har vedtatt og kommer til å vedta planer om økt personell i sektoren, ser vi at mange nå slutter, og nivået er faretruende høyt. Forsvaret mangler også søkere til operative sjefsstillinger som tidligere var meget attraktive og karrierefremmende.

Spørsmålet er: Hvordan vil regjeringen motvirke den økende tilfeldige avgangen og sørge for at kritisk viktige operative stillinger faktisk er besatt?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:51:47]: Det stemmer at det i gjeldende langtidsplan var forutsatt en personelløkning. Den har denne regjeringen forsert, så det er flere ansatte nå enn det som var planen fra gjeldende langtidsplan. Vi så at den hadde noen utfordringer med seg, for det var ikke lagt til rette for at utdanningskapasiteten skulle øke, til tross for at det var en bra økning i antall ansatte. Derfor har vi så raskt som mulig nå prøvd å sikre at vi bl.a. kan utdanne flere på krigsskolene. Det tror jeg er helt nødvendig.

Et annet område vi så var sterkt undervurdert i hele langtidsplanen, var det med å kunne innkvartere folk på en god måte, altså ha en standard på kvarter og boliger som er tilfredsstillende etter dagens forutsetninger, og dessuten å ha nok kapasitet. Det er forhold som har vært undervurdert i gjeldende langtidsplan. Derfor er det viktige prioriteringer fra regjeringen allerede, men det er også tungt inne i det nye langtidsplanforslaget å gjøre enda mer på de områdene.

Det er behov for å gjøre enda mer også på andre områder. Det viste jeg til i mine svar til representanten Fiskaa og representanten Skjelstad også. Det er et bredt arbeid som må til. Det at Hæren nå f.eks. øker lagførerutdanningen i både volum, omfang og innhold, bidrar til at det blir mindre funksjonelt fravær i Hæren. Det betyr at det blir mindre press på dem som står igjen. Det er en bra ting for å sikre at det går an å stå i jobben.

Jeg nevnte f.eks. mer bruk av doble besetninger, mer bruk av simulatorer. Det er en rekke andre tiltak som i sum skal bidra til at vi har det personellet vi trenger i årene framover i Forsvaret.

Hårek Elvenes (H) [10:53:43]: Jeg skulle gjerne ha sett nettotallene for økningen av personell i Forsvaret når man hensyntar den store avgangen, men jeg forventer ikke at statsråden har dem her og nå.

En av utfordringene nå er jo at yngre befal og mindre erfarent befal må besette stillinger som de strengt tatt ikke er kvalifisert til, og det er uforholdsmessig stor belastning på de lavere nivåene i Forsvaret. I en tid der det blir viktig å rekruttere og beholde, er det også viktig å rekruttere personell fra Forsvaret, for vi har jo bakgrunnsundersøkelser som viser at mange kan tenke seg å komme tilbake til Forsvaret forutsatt at visse forutsetninger er oppfylt.

Spørsmålet til ministeren er: Hva gjør ministeren og regjeringen for å rekruttere personell til Forsvaret som har en kritisk kompetanse som Forsvaret er helt avhengig av?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:54:38]: La meg bare aller først si at vi er enige om at det er for mange som slutter, men det skal beskrives på en korrekt måte. Slutt-ratene til spesialistene har f.eks. gått ned de siste årene. Det er færre som slutter nå enn før, mens det litt bekymringsfullt har tikkert litt oppover for offiserene. Derfor trenger vi mange tiltak.

Et annet tiltak vi har iverksatt, gjelder overgangsfasen for dem som er på T35-kontrakt og skulle slutte med bonus, men som nå fikk jobbe videre og beholde bonusen. Det var over 200 som takket ja til det tilbudet fordi Forsvaret hadde bruk for dem. Et annet tiltak er det jeg nevnte i stad, nemlig det at vi nå, bl.a. gjennom lagfører-utdanningen i Hæren, sikrer at vi har mindre funksjonelt fravær. Så har Forsvarets personell- og verneplikts-senter også etablert en egen rekrutteringsenhet, altså et mer systemisert arbeid for å rekruttere. Det mener jeg er veldig viktig. Det ligger også andre personalpolitiske tiltak inne i politikken her.

Hårek Elvenes (H) [10:55:42]: I 2020 la Svendsen-utvalget fram en veldig interessant rapport om hvordan Forsvaret kunne både rekruttere, beholde og ikke minst utvikle sitt personell på en bedre måte enn i dag, og fremmet en rekke anbefalinger der man kunne bruke sivil kompetanse der man strengt tatt ikke trenger militær kjernekompetanse. Der står det også å lese at Forsvaret må tenke fundamentalt annerledes for å tiltrekke seg og beholde engasjerte medarbeidere.

I et innlegg i Altinget 5. september 2023 går utvalgets leder, Berit Svendsen, faktisk til et frontalangrep på

regjeringen og understreker: «Det bør bekymre oss at viktige områder med direkte påvirkning på forsvarsevne ikke tas tak i.»

Da må mitt spørsmål bli som følger: Mener regjeringen at den har fulgt opp Svendsen-utvalgets anbefalinger, og i så fall hvordan?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:56:43]: Det frontalangrepet hadde jeg ikke fått med meg, men jeg har jo lest Svendsen-utvalgets rapport. Det er en rekke ting der som følges opp, ikke minst det å kunne se sivil og militær kompetanse bedre i sammenheng og at det skal være lettere å bevege seg mellom sektorene – at den utdanningen man har i Forsvaret, henger mer sammen med de sivile utdanningene og de dokumentasjonskravene osv. som ligger der. Vi jobber med å akkreditere fag- og funksjonsutdanningen. Det er viktig at det skal være mulig å bevege seg mellom sivil og militær sektor. Det står også i langtidsplanen at vi må bli bedre til å anerkjenne sivil kompetanse inn i Forsvaret, og at man skal kunne ha en gradsutvikling i Forsvaret selv om man i en periode har vært ute for å jobbe og bygge kompetanse i det sivile samfunnet.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:57:53]: I langtidsplanen presenteres behovet for 4 600 nye ansatte i Forsvaret i løpet av planperioden. Det er et nettotall, for det er uansett en årlig avgang, både en tilfeldig avgang og en avgang for alder. Det betyr at rekrutteringen må være ganske betydelig for å nå det tallet. Det er helt nødvendig, både fordi vi får en større struktur, vi trenger større dybde og utholdenhet i den strukturen vi har, og når vi planlegger for framtidens forsvar, er det i det hele tatt et stort behov for å ha personell som et av de absolutt viktigste poengene.

Langtidsplanen er relativt lite konkret på hvordan dette relativt kritisk viktige målet skal nås, og det er en stor opptrapping, særlig i begynnelsen, som det blir viktig å få til. Mitt spørsmål til statsråden er: Hvor stor anser statsråden at risikoen er for den totale gjennomføringen av langtidsplanen hvis dette målet ikke nås i det tempoet som er foreslått i langtidsplanen?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:58:54]: Det er korrekt at en betydelig rekruttering må til, samtidig som vi må bli bedre til å beholde folk i Forsvaret. Når det gjelder rekruttering, burde utdanningskapasiteten ha vært styrket langt tidligere. Vi går nå inn i en fase hvor de store offiserskullene fra slutten av 1980-tallet begynner å pensjonere seg, samtidig som Forsvaret skal vokse. Dette er et helt sentralt punkt i å lykkes med å gjennomføre langtidsplanen, og nettopp derfor burde utdanningskapasiteten ha vært styrket tidligere. Nå gjør vi mye med det, og det er bortimot en dobling, i hvert

fall for en periode framover, når det gjelder utdanningskapasitet. Det er ingen tvil om at dette er en helt sentral problemstilling. Det er derfor vi legger så mye vekt på det. Det er derfor vi har lagt inn så mye oppmerksomhet og så mange tiltak knyttet til det, både det vi allerede har gjort, og det som nå ligger i den nye langtidsplanen.

Presidenten [10:59:53]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:00:07]: Spørsmålet mitt går til samferdselsministeren.

Folk brukar bil til kvardagstransport fordi det er vårt mest fleksible transportmiddel. Mange, særleg familiar, er avhengige av bilen for å kunne få kvardagen til å gå opp. Bilen står for meir enn 80 pst. av persontransporten. Også i byane har bilen stor betydning i transportsystemet. Trass i betydninga bilen har for transportfridom og varetransport i eit land med spreidd busetjing, har det alltid vore eit politisk og byråkratisk miljø som har jobba for å avgrense fridomen folk har til å velje bil. Eit skyhøgt avgifts nivå på både kjøp, eige og bruk av bil har vore eit særmerke for Noreg.

Nullvekstmålet vart etablert for å avgrense mogleheita folk har til å velje bilen som transportmiddel i byane. Tidlegare var det utslepp som var grunngevinga. Etter at dei fleste no kjøper elbil, er det areal som er grunnen til inngrep. Ifølgje Miljødirektoratet kjøper folk for store bilar. Store bilar er trygge bilar, men sjølv ikkje dette skal folk ha fridom til å bestemme sjølv.

Spørsmålet er rett og slett: Kvifor vil statsråden fortsetje med å innskrenke fridomen folk og næringsliv i byane har til å kunne bruke det mest fleksible transportmiddelet vi har? Det mest fleksible transportmiddelet er faktisk bilen.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:01:37]: Jeg er enig i at bilen har sine store fordeler. Derfor legger man hele tiden til rette for biltrafikk i dette landet. Vi har nettopp lagt fram en ny nasjonal transportplan hvor vi skal bruke 1 308 mrd. kr. Veldig mange av de milliardene skal gå til vei – 29 store veiprojekter rundt omkring i hele landet. Det vil gjøre sitt til at vi får bedre kapasitet og framkommelighet for bilister. Det gjelder selvfølgelig også den tunge transporten, som er viktig.

I byene våre ønsker vi at folk i mye større grad skal velge kollektivt. Det er fordi byene våre helst skal være menneskevennlige steder å være. Det skal være plass i gatene. Jeg tror representanten Sve og jeg raskt kan bli enige om at å dimensjonere byene våre for biltransportvekst ville føre til at byene våre blir helt annerledes enn de er i dag. Det er dyrt. Det er ikke spesielt miljøvennlig. Det er slik at også elbilene våre bidrar med svevestøv, og

til dels er det også støy fra dem. Det er det det handler om når vi nå, som tidligere, ønsker å vri transportmønsteret i byene våre, særlig i retning av gange, sykkel og kollektiv.

Dette er ikke en ny politikk. Dette er en politikk som egentlig har vært stående over lang tid, også med Fremskrittspartiet ved roret i den posisjonen jeg innehar nå. Det var jeg godt kjent med i min tidligere rolle som ordfører, at vi måtte forholde oss til nullvekstmålet med en Fremskrittsparti-statsråd.

Det er greit å nevne at i den NTP-en som vi nå legger fram, legger vi opp til ca. 100 mrd. kr i bompenger i NTP-perioden. Ketil Solvik-Olsens plan innebar ca. 163 mrd. kr i bompenger, så vi er jo ganske måteholdne jamført med Fremskrittspartiet.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:03:33]: Det er ikkje tvil om at dagens regjering er måteholdne med å bygge veg – då vert det også mindre bompengar. Det var liksom ikkje nok å innføre nullvekstmålet. Folk ville ikkje lyste. Dei tek sine egne val for å løyse transportkvardagen. Stadig fleire brukar bil. Det er vekst og utvikling både på landet og i byane. Det er kraftig vekst i behovet for transportsystem i Oslo. Det er berre 18 pst. frå E18 som skal gjennom Oslo, og det er berre 34 pst. som skal gjennom frå E6 nordfrå. Det ein opplever, er at bilvegar skal verte sykkelvegar, det vert endå færre parkeringsplassar, og bomtakstane skal aukast. Det er å skubbe lokalpolitikarane føre seg for å nå nullvekstmålet. Finst det lenger ei grense for kor langt statsråden er villig til å gå for å avgrense dei frie transportvala til byfolk?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:04:29]: Den gode nyheten er at det er byenes befolkning som står bak sitt frie transportvalg. De velger jo sine lokalpolitikere. Disse byene har en tilslutning til nullvekstmålet. De ønsker seg dette, og det er ikke fordi det står en slem onkel stat og sier at dette skal de, det er fordi de ser at det er fornuftig samfunnsutvikling. Hvis vi skal utvikle gode byer som skal vokse videre, er vi nødt til å sørge for at de fleste transporteres med kollektivtransport. Det kan man ved selvsyn se rundt i denne byen. Hvis man hadde tatt bort kollektivtransporten og sagt at man i stedet skulle bruke bilen, hadde alt kollapset. Det hadde vært dyrt, det hadde vært dårlig, og det hadde ikke ført til framkommelighet og mobilitet. Man kan ikke si det er slik at hvis man begrenser noe i biltrafikken og stimulerer kollektivtrafikken, så reduserer man mobilitet. Da stimulerer man noe mobilitet på bekostning av noe annet.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:05:24]: Det store fleirtallet av befolkninga vel bil. Det vi opplever, er at bilistane i stor grad finansierer sykkelekspressvegar, store kollektivinvesteringar og drift av kollektivtrafikk i byområda

i dag, og meir skal til med denne regjeringa dersom dei får det som dei vil. Høgare bompengesatsar kjem på toppen av den store prisveksten ein har opplevd, og rammar især dei med lågare inntekter, som òg kan ha behov for bil. Veldig mange har behov for bil. Låginntektsfamiliar har behov for bil, familiar har behov for bil, men skal altså betale for tenester til alle andre, tenester dei sjølve ikkje har ansvaret for.

Kvifor meiner statsråden det er rimeleg at bilistane i byane skal betale for transportkvardagen til andre trafikkantar, medan bilistane sjølve berre får fleire avgrensingar og endå høgare kostnader? Kva er grunngevinga for det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:06:21]: Denne politikken er eksakt den samme som den som har vært ført med Fremskrittspartiet i den rollen jeg har nå. Det at man bruker bypakker til å finansiere utvikling av kollektivtransport, er ikke noe nytt. Det er heller ikke sånn at vi gjør noe radikalt nytt på dette området nå. Det representanten bør merke seg, er at denne nasjonale transportplanen legger opp til å benytte seg av betydelig mindre bompenger enn f.eks. Ketil Solvik-Olsens plan. Sånn sett kan befolkningen prise seg lykkelig over at det er vi som sitter i regjering.

Presidenten [11:06:54]: Vi går videre til siste hovedspørsmål.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:07:10]: Jeg møter mange mennesker som opplever diskriminering i møte med et system som egentlig skal hjelpe dem. Før jul besøkte jeg en stiftelse som heter Grobunn, som er et bo og opplæringssted for ungdommer som trenger spesiell tilrettelegging og oppfølging for å lære å mestre overgangen til voksenlivet, og ikke minst å ta ansvar for eget liv. Tilbudet har vist gode resultater, og veldig mange av dem som bor der, flytter over i egen bolig etter hvert. Likevel har sju av åtte som søker i år, fått avslag fra kommunen sin på søknaden. Kommunen har bestemt et annet alternativ for disse, uavhengig av hva de selv vil. Familier opplever at systemet er krevende å navigere i, og at det direkte motarbeider dem.

Kommuner og bydeler har et stort ansvar, og vi opplever faktisk at de som skal bruke disse tjenestene, ikke alltid blir tatt på alvor. Flere og flere foreldre som har unger med funksjonsnedsettelse, opplever lite valgfrihet i f.eks. botilbud i kommunen. Dette er utilslørt diskriminering av mennesker med funksjonsnedsettelser. Da blir mitt spørsmål til statsråden: Hva vil statsråden gjøre for at personer med funksjonsnedsettelse skal få gode og likeverdige tjenester og tilbud uavhengig av hvilken kommune eller bydel de bor i?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:09:02]: Takk for spørsmålet. Dette er et stort spørsmål, som spenner over flere departementers områder.

Som representanten sikkert er klar over, sitter jeg med ansvaret for diskrimineringsbiten. Derfor har vi bl.a. hatt et ekspertutvalg knyttet til CRPD, og det handler akkurat om rettighetsfesting av muligheten til å leve et liv som er fritt og inkluderende. Nå er den rapporten sendt ut på høring, og den skal tilbake til behandling i regjeringen. I Hurdalsplattformen har man sagt at man ønsker inkorporering av CRPD i norsk lov.

Når det gjelder hver enkelt kommune, er det vanskelig for meg å gå inn i det enkeltilfellet som representanten peker på. Jeg har imidlertid bakgrunn som sosialbyråid i Bergen og kjenner til de utfordringene som knytter seg til å skaffe gode nok botilbud og botilbud som er i tråd med ønsket til den enkelte innbyggeren i kommunen. Jeg opplever at Kommune-Norge jobber beinhardt hver eneste dag for å sikre at innbyggerne i kommunen, uavhengig av funksjonsnivå, har et verdig botilbud. Denne regjeringen er også opptatt av at kommunene har et selvstendig ansvar og frihet til å beslutte hvordan de skal styre sin egen kommune.

Når det gjelder det eksemplet som representanten kommer med her, har jeg ingen mulighet til å gå inn i enkeltsaken. Det håper jeg at representanten kan forstå, siden jeg ikke kjenner til det konkrete eksempelet.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:10:35]: Det var et eksempel, for problemet er å finne fram i dette og bli hørt. Jeg tenker at alle mennesker har rett til en verdi-full hverdag uten diskriminering.

Jeg har f.eks. hørt en historie om en som ikke fikk reise til Grobunn, men ble plassert på et omsorgssenter for døvblinde selv om vedkommende verken er døv eller blind. Da må jeg spørre statsråden: Opplever hun det som både likestilling og ikke-diskriminering, eller er det faktisk diskriminering både å bli satt et sted mot sin vilje og, ikke minst, å bli satt et sted der en ikke får det tilbudet som egentlig er beregnet for vedkommende?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:11:17]: Jeg er opptatt av at mennesker skal få tilbud som er skikkelige og ordentlige, tilpasset de behovene innbyggeren har. Heldigvis bor alle innbyggerne i Norge i en kommune, og kommunen har et stort ansvar for å sørge for at man gir det tilbudet.

Så må jeg be om forståelse for at det her kastes fram et eksempel – og jeg skjønner jo poenget med å kaste dette eksempelet fram, for det handler om å gi et tilstrekkelig og godt nok tilbud som er ikke-diskriminerende. Jeg har imidlertid ingen forutsetninger for å gå inn i det vedtaket kommunen har gjort – det vil være useriøst av meg her – men jeg tror at jeg og representan-

ten er helt enig i at vi som politikere og byråkrater har et ansvar for å sørge for at mennesker får skikkelig behandling, og at de får vedtak som er i tråd med de rettighetene de har. Hvis ikke man får det, skal man ha tilstrekkelige muligheter til å klage i det systemet.

Likevel kan jeg ikke gå inn og svare konkret om de eksemplene som representanten Bollestad her fremmer.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:12:17]: Igjen: Jeg viser til eksempler fordi dette handler om folk. Dette handler om folk som det blir gjort vedtak om. Det er det som er hele poenget.

Statsråden sa at de jobber med og har hatt en utredning når det gjelder CRPD. Hva er det som trengs av justeringer i akkurat den loven, for at den skal inkorporeres? Da statsrådets parti var i opposisjon, hørtes det ganske enkelt ut å inkorporere CRPD. Nå har vi ventet på det i to og et halvt år, ikke bare vi som sitter i opposisjon, men de som nå er brukere av de tjenestene som jeg nå har vist til, og som ikke ønsker å bli diskriminert, men bli likestilt i den verdenen som de skal være en del av.

Hvor blir det av, og hva er det som gjør at CRPD lar så vente på seg?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [11:13:16]: Norge har ratifisert konvensjonen, så den gjelder for norsk lov likevel. Så er spørsmålet om vi også skal inkorporere den i norsk lov. Vi har fortsatt forpliktet oss til å følge konvensjonen. Det betyr at man i møte med mennesker som har ulike behov, skal strekke seg langt for å gi dem det tilbudet.

Selvfølgelig er det mennesker det er snakk om. Jeg tror ikke jeg sa at det ikke var det. Jeg har referert til at det eksemplet representanten kommer med, er et eksempel jeg ikke konkret kjenner detaljene i, og det vil derfor være noe spesielt av meg å gå inn i detaljene i et vedtak jeg ikke kjenner.

Jeg er glad for utålmodigheten representanten uttrykker knyttet til CRPD, og jeg er også glad for at man uttrykker støtte til det. Ja, mitt parti var utålmodig i opposisjon. Jeg begynte å jobbe med dette med en gang jeg kom i statsrådsstolen, og jeg er også utålmodig. Jeg håper at også representantens parti – og eventuelt en ny regjering – vil være med og være enig med oss i dette arbeidet.

Presidenten [11:14:21]: Den muntlige spørretimen er omme.

Sak nr. 2 [11:14:24]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:14:26]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den

sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmålene 11, 12 og 13, fra henholdsvis representantene Mari Holm Lønseth, Ola Elvestuen og Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 1

Mahmoud Farahmand (H) [11:14:49]: «De siste årene har det vært flere debatter i mediene om hvordan emisjoner og restrukturering av selskaper resulterer i at småaksjonærer blir økonomisk skadelidende, altså at deres aksjeverdier blir utvannet til fordel for de større aksjonærene. Flere har etterspurt at Finanstilsynet kommer på banen i disse sakene.

Hvilken rolle mener statsråden at Finanstilsynet har for å sikre likebehandling av aksjonærer i emisjoner og restruktureringer av selskaper?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:15:21]: Det stemmer at det de siste årene har vært mye debatt i media om emisjoner og likebehandling av aksjonærer. Dette er viktige diskusjoner.

Likebehandlingsregelens utgangspunkt er fortrinnsrettede emisjoner, dvs. at alle eksisterende aksjeeiere skal likebehandles og ha fortrinnsrett til å tegne nye aksjer i samme forhold som de fra før eier aksjer i selskapet. Dersom det er saklig begrunnet ut fra selskapenes og aksjonærenes fellesinteresse, kan det i stedet foretas en såkalt rettet emisjon, dvs. at selskapet retter tilbudet om å tegne aksjer til en eller flere bestemte aksjonærer eller andre personer.

Rettede emisjoner har over lang tid vært sterkt dominerende ved kapitalforhøyelse i det norske markedet. De senere årene har slike emisjoner utgjort over 90 pst. av det samlede emisjonsvolumet i selskaper notert på Oslo Børs, Euronext Expand Oslo og Euronext Growth Oslo.

Den omfattende bruken av rettede emisjoner kan øke risikoen for at aksjonærer blir usaklig forskjellsbehandlet, og kan bidra til å svekke tilliten til det norske kapitalmarkedet. Finanstilsynet fører tilsyn med virksomheten til bl.a. verdiforetak og handelsplasser og med overholdelsen av verdipapirhandellovens bestemmelser.

Finanstilsynet leverte en rapport fra tematisyn om rettede emisjoner og likebehandling hos verdipapirforetak og utstederselskaper i desember 2023, og en rapport fra tematisyn om oppfølging av likebehandlingsreglene ved rettede emisjoner ved Oslo Børs ASA i april

2024. Sist måned, altså i mars 2024, sendte Finanstilsynet et brev til Finansdepartementet med forslag om å nedsette et utvalg som skal se på om kravene som stilles til selskapene ved emisjoner, i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til likebehandling av aksjonærer, og på hvordan håndhevingen av reglene kan bli mest mulig effektiv.

Til slutt: Det er viktig for den norske økonomien at vi har et velfungerende kapitalmarked, der også småaksjonærene kan ha tillit til at de ikke blir usaklig forskjellsbehandlet. Det er viktig at Finanstilsynet nå har sett nærmere på emisjoner og likebehandling av aksjonærene. Rapportene og brevene fra Finanstilsynet gir en god redegjørelse for bruken av rettede emisjoner og behovet for en utredning. Jeg vurderer nå hvordan saken bør følges opp, og om det bør settes ned et utvalg for å vurdere om regelverket er godt nok, med bakgrunn i de tallene som har kommet fram i dette svaret.

Mahmoud Farahmand (H) [11:17:57]: Jeg takker statsråden for svaret og ser fram til denne utredningen.

Jeg vil starte dette spørsmålet med et sitat. Det amerikanske fondet Pointiliss Partners uttalte følgende i forbindelse med en viss emisjon som foregikk her i våres: Dette er et korrump utviklingsland verdig, og dette hadde aldri vært mulig i USA.

Jeg er glad for å høre at statsråden også er opptatt av den vanlige mann og kvinne i gata og deres bidrag til og deltakelse i det norske finansmarkedet og næringslivet. Mengden transaksjoner som overkjører småsparerne, er latterlig høy, noe Finanstilsynet, slik statsråden også påpekte, har bemerket. Særlig striden mellom de to rederiene Solstad Offshore og Höegh LNG har fått mye oppmerksomhet i mediene, uten at det har ført til stort. Nå hører jeg at statsråden er i ferd med å gjøre noe, og så får vi se hva det resulterer i.

Vi er enige om at Norge som et trygt finansmarked skal opprettholdes, og at Oslo Børs som både investeringsmarked og ettertraktet energibørs bør ha tillit. I enkelte tilfeller ser vi imidlertid at småaksjonærer overkjøres fullstendig og blir sittende igjen med smuler. Hva tenker statsråden om Finanstilsynets manglende beskyttelse i disse sakene inntil nå?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:19:08]: Norge har et solid og godt finanstilsyn. Det er også viktig, det de har påpekt, om valget mellom emisjoner med fortrinnsrett eller rettede emisjoner, og at det har vært en ganske stor overvekt av rettede emisjoner, med over 90 pst. Når de har sendt et brev til Finansdepartementet og meg som finansminister sist måned, er det jo fordi de ser at det her er noen utfordringer som vi bør gå nærmere inn i. Så skal vi gjøre en grundig vurdering av det, for det er viktig hvis vi setter ned et utvalg som skal

gå inn i og se på regelverket, at vi har et godt og grundig og nytt regelverk. Det er derfor jeg også i svaret til representanten åpner for at vi skal gå grundigere inn i problemstillingen.

Mahmoud Farahmand (H) [11:19:57]: Igjen takker jeg for svaret fra statsråden.

Det virker av og til som om det blir en ansvarsfraskrivelse. Ifølge Oslo Børs er det ikke noe lovpålagt krav om hvordan markedsoperatørene skal følge opp egne regler eller selvpålagte plikter, og at det dermed etter børsens syn innebærer at «markedsoperatørene i større grad står friere til å gjøre egne vurderinger og prioriteringer.»

Finanstilsynet skriver at Oslo Børs har en plikt til å følge opp bestemmelsene om likebehandling når dette er inntatt i eget regelverk. Som jeg sa: Det framstår som om man skyver fra seg ansvaret, med den konsekvens at den vanlige mann og kvinne i gata, eller vanlige folk, som statsråden har snakket mye om tidligere, blir sittende igjen med svarteper.

Med myndigheter som bare sitter og ser på, hvordan skal vi nå sørge for at Finanstilsynet oppfyller sin plikt som tilsyn inntil denne saken er på plass, og at vi på denne måten opprettholder tilliten til Norge som finansmarked, slik at vi ikke framstår som en bananrepublikk, men faktisk beskytter de vanlige småsparerne?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:21:00]: Som jeg redegjorde for i svaret mitt, har Finanstilsynet hatt en aktiv rolle. De har hatt flere vurderinger og uttalelser og utført sin tilsynsoppgave. De har også, som jeg svarte, sendt et brev til meg og bedt om en vurdering av om vi skal se på om regelverket er godt nok, og det har jeg til vurdering i departementet nå. Jeg vil selvfølgelig komme raskt tilbake til representanten, og hvis vi lander et sånt utvalg, kan jeg love at han er en av de første som får beskjed om det.

Spørsmål 2

Kathy Lie (SV) [11:21:48]: «2024 startet på tragisk vis med altfor mange drap, og vold i nære relasjoner er fortsatt en stor utfordring. Vold- og overgrepslinjen, også kjent som VO-linjen, ble etablert i 2019. Siden har Hjelpelinjen vokst, og tilbudet er blitt profesjonalisert. En ekstern evaluering konkluderer med at VO-linjen gir et godt tilbud. Likevel risikerer de nå å måtte kutte i sine tjenester samtidig som regjeringen varsler en opptrapping mot vold og overgrep.

Er statsråden enig i at VO-linjen er en viktig tjeneste, og hva vil hun gjøre for å sikre den?»

Statsråd Kjersti Toppe [11:22:26]: Eg er, på same måten som spørsmålsstillaren, veldig uroa over det høge talet på kvinner som er drepane så langt i år. Vald i nære relasjonar er framleis ei veldig stor samfunnsutfordring. VO-linja er eit veldig viktig samtaletilbod til både utsette og pårørande, og det er eit veldig godt førebbyggjande tilbod. Det er Krisesentersekretariatet og Oslo krisesenter som har jobba godt med VO-linja i mange år, og departementet mitt har vorte kjent med at det no er utfordringar med finansiering av denne linja. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har ansvaret for å følgja opp VO-linja fagleg. Foreløpig er det direktoratet som er i dialog med dei relevante aktørane – altså Oslo krisesenter og Krisesentersekretariatet – for å finna ei løysing, og eg skal følgja veldig godt med på kva dei rapporterer. Eg skal sjølv sagt jobba for at VO-linja skal halda fram med å vera eit godt og synleg tilbod for dei som er utsette for vald og overgrep.

Kathy Lie (SV) [11:23:48]: VO-linjen er en hjelpe-linje for alle som opplever vold og overgrep. De har åpent døgnnet rundt. De har en viktig funksjon som samtalepartner og for å gi voldsutsatte viktig informasjon om hvor de kan få mer hjelp, som f.eks. hvor nærmeste krisesenter er, eller hvor overgrepsmottak befinner seg. Vi vet at en stor utfordring for mange voldsutsatte, særlig akutt, er å finne informasjon om hjelpe-tiltakene. Jeg lurer litt på hvordan statsråden vil jobbe for å styrke informasjonsarbeidet for dem som utsettes for vold og overgrep.

Statsråd Kjersti Toppe [11:24:28]: Eg vil òg understreka at VO-linja fungerer veldig godt i dag. Ho er gratis, døgnopen og landsdekkjande, og det er låg terskel. Den evalueringa som ein nettopp har gjort av dette tilbodet, kjem fram til akkurat det same: at dette er ei teneste som er veldig viktig for mange, og som kan senka terskelen for å ta kontakt med hjelpeapparatet, noko som er enormt viktig. Nordlandsforskning har òg evaluert måten dette er organisert på i dag, og har kome med ei tilråding om at vi skal fortsetja denne måten å organisera det på. Det er som sagt utfordringar vi no ser på, og som eg skal følgja opp. Til dei generelle spørsmåla om å informera godt om alle hjelpetiltak – det kan vera krisesenter og andre ting – har vi ein jobb å gjera. Opptrappingsplanen mot vald og overgrep har òg det som eit prioritert tiltak.

Kathy Lie (SV) [11:25:33]: Som tidligere helsepersonell har jeg møtt flere pasienter som har vært utsatt for vold, eller som jeg mistenker at har vært utsatt for vold, og det kan det ofte være litt vanskelig å snakke om. Helsepersonell er ofte litt usikre på hvordan de kan hjelpe. Her har også VO-linjen en viktig funksjon fordi

de gir informasjon og veiledning til ulike yrkesgrupper som jobber med mennesker. Jeg lurer på om statsråden har noen tanker om hvordan vi kan sørge for å styrke at folk som jobber med mennesker og kan møte utsatte for vold og overgrep, skal få mer kunnskap og bli bedre i stand til å hjelpe.

Statsråd Kjersti Toppe [11:26:12]: Representanten og eg har ein ting felles, og det er at vi begge to er tildlegare helsepersonell. Eg har akkurat same erfaring. Det er veldig, veldig vanskeleg når ein mistenkjer eit eller anna og vert usikker på korleis ein kan spørja, og ikkje minst kva ein skal gjera med det. Det trur eg veldig mange kjenner seg igjen i. Opptrappingsplanen mot vald og overgrep er veldig tydeleg på at det trengst tryggleik og kunnskap om vald og overgrep i alle tenester, men kanskje særleg i helsevesenet, som kjem i møte med mange i sårbare situasjonar. Å få kunnskapen ut – tryggleiken om kva ein skal gjera viss det er mistanke om noko – er noko ein må jobba for heile tida. Vi må jobba med det betre enn vi har klart til no, for vi får framleis tilbakemeldingar om det same som eg har lurt på – og som sikkert representanten har lurt på – og det må verta betre i framtida.

Spørsmål 3

Hege Bae Nyholt (R) [11:27:28]: ««Russen blir lett bytte for kommersielle selskap. Dette kan ikke fortsette». Det sa statsråd Toppe da regjeringen lanserte seg som festbrems for russen. Jeg kunne ikke være mer enig. Vi vet at russeselskapene skyr få midler i sitt forsøk på å loppe ungdommen for mest mulig penger. Jeg er glad for at statsråden har satt Forbrukertilsynet på saken.

Hva konkret ser statsråden for seg at slike tilsyn skal lede fram til, og hvilke grep er regjeringen villige til å ta for å regulere denne industrien?»

Svein Harberg hadde her overtatt president-plassen.

Statsråd Kjersti Toppe [11:28:02]: Ja, det er uakseptabelt at russen vert utsett for aggressiv marknadsføring og kommersielt press. Eg har i tildelingsbrevet for 2024 bedt Forbrukartilsynet om å prioritera å føra tilsyn med kommersielt press overfor russ. Sjølv om eg gir slike prioriteringssignal, er det Forbrukartilsynet som etter marknadsføringslova er fagleg uavhengige i sine tilsyn. Det er tilsynet som vurderer korleis dei skal følgja opp det prioriteringssignalet i løpet av året, men departementet mitt held ein fagleg dialog med tilsynet om dette.

Forbrukartilsynet er allereie godt i gang med denne prioriteringa og dette arbeidet. Dei vurderer no fleire av kontraktane til fleire av dei som har leigd ut bussar. Dei arbeider med å få innsikt i andre typar kontraktar og kva marknadsføring russen vert utsett for, og tilsynet har òg bedt om tips frå publikum på nettsida si og i sosiale medium.

Forbrukartilsynet skal både rettleia og kunna ha sanksjonar. Reglane i marknadsføringslova er strengare når barn er i målgruppa – og ein del av russen er jo òg barn. Forbrukartilsynet planlegg og gjennomfører tilsyn, og det held dei altså på med no.

Sjølv om det er dei næringsdrivande som har ansvaret når barn vert utsette for ulovleg marknadsføring, synest eg det òg er viktig at vi kan lære opp barn og unge om kva dei kan møte av reklame som er ulovleg. Forbrukartilsynet har òg noko som heiter reklameskolen.no, som i 2024 skal ut på vidaregåande skule. Eg har sjølv vore inne og testa den, og den er faktisk veldig bra – ein får nokre vekkjarar og vert bevisst kva som er lov, kva som ikkje er lov, skjult reklame, osv.

Eg har tidlegare sagt, og eg gjentar det, at russeselskapa må følgja gjeldande regelverk. Barn og unge har eit særskilt vern i marknadsføringslova. Dei har ein særskilt beskyttelse. No aukar vi tilsyna, og det aukar risikoen for økonomiske sanksjonar om russeselskapa ikkje innrettar seg.

Hege Bae Nyholt (R) [11:30:39]: To av de største aktørene i russemarkedet er Russedress og Russeservice, og de er igjen eid av R&U Holding AS, hvor Ole Jørgen Smedsrud er majoritetseier. De nevnte selskapene opptrer som konkurrenter i salg av russekort, russedress og andre produkter, men er dominerende i markedet. Journalist Ivar Brandvol har i sin bok pekt på at det også er et utstrakt samarbeid mellom disse og andre aktører, som f.eks. arrangørene av landsstevnet i Stavanget og Høvik Hørsel, som står for «årets hjemmesnekk». Bør ikke Konkurransetilsynet avlegge disse aktørene et besøk, eller mener ministeren at en sånn type samarbeid er uproblematisk?

Statsråd Kjersti Toppe [11:31:18]: No ligg vel Konkurransetilsynet ikkje under mitt ansvarsområde, så sånn sett kan eg ikkje enno svara på det. Likevel kan eg svara generelt at det er veldig mykje med det vi ser i konkurransen i denne marknaden som uroar meg. Eg og kunnskapsministeren har hatt møte med nokre russeselskap, og det er bekymringsfullt, det vi ser. Eg har òg fått den same informasjonen som representanten tar opp. Det kan jo gjera at det vert enda vanskelegare å vera ein ungdom i møtet med ein veldig sterk kommersiell bransje som i mange år ikkje har hatt så mykje kon-

kurransse, og som køyrer ein til dels veldig aggressiv marknadsføring.

Hege Bae Nyholt (R) [11:32:19]: I nevnte Brandvols bok fortelles det flere historier fra unge jenter som blir invitert med på såkalt prøverulling med dem som leier ut russebusser. På de turene blir jentene, mange av dem mindreårige, skjenket av voksne menn. De samme jentene forteller om pågående forsøk på sjekking fra de samme mennene, og atpåtill skriver Brandvol om hvordan enkelte av disse jentene har våknet opp på hotellrommene deres uten noe særlig minne om hvordan de havnet der. Det gjør meg dypt bekymret.

Forutsatt at Brandvols kilder snakker sant: Kan ministeren akseptere at slike aktører opererer i Norge?

Statsråd Kjersti Toppe [11:32:55]: Nei, under den føresetnaden kan eg sjølvsagt ikkje det. Det å skjenka mindreårige er kriminelt etter norsk lov, og det er totalt uakseptabelt.

Spørsmål 4

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:33:26]: «Utenriksministeren har bedt næringslivet om ikke å handle med selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige bosettinger på Vestbredden. Flere har fulgt oppfordringen, men ikke alle. Dermed er det folk flest som får ansvaret for å sjekke hvorvidt en vare bidrar til å opprettholde ulovlige bosettinger. Etter at regjeringen kom med sin oppfordring, har situasjonen gått fra vondt til verre både på Gaza og på Vestbredden.

Er ikke utenriksministeren enig i at det er på tide å innføre et forbud mot import fra selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige bosettinger?»

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:34:09]: La meg først få si at jeg er fullstendig enig med representanten Berg i at situasjonen har gått fra vondt til verre, både i Gaza og også på Vestbredden. Det er viktig å holde fokus på det, for der ser vi ulovlige bosettere, altså folk fra ulovlige bosetninger som tar seg til rette. Det er veldig mye vold, og det er svært bekymringsfullt.

Jeg er glad for at vi har vært tydelige på at okkupasjonen er ulovlig etter folkeretten. Vi har intervenert i Den internasjonale straffedomstolen om dette, og vi har altså frarådet selskaper å handle med varer og tjenester og investeringer knyttet til ulovlige bosettinger. Den frarådingen har en lenke til åpenhetsloven vår, som i utgangspunktet sier at det påligger bedrifter å følge med på om de bidrar til menneskerettighetsbrudd, folkerettsbrudd osv. Her har vi gjort en tydelig kobling. Det som umiddelbart skjedde, var at næringslivets øverste

ledelse, sjefen for NHO, kom ut samme dag som dette ble kunngjort og sa at de støttet dette, og at de ønsket å følge det opp. Vi har også sett at bedrifter har tatt handling på grunnlag av det.

Jeg tror rett og slett ikke at det hadde bidratt spesielt mye mer om vi også hadde et forbud. Jeg mener at denne advarselen er tydelig. Jeg opplever at næringslivet ønsker å følge den. Jeg vil igjen tydeliggjøre at vi forventer at norske selskaper opptrer ansvarlig, at de etterlever FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, altså UNGP, og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Bedriftene forventes å kartlegge, forebygge og begrense risiko for negativ påvirkning av menneskerettighetene, herunder den beskyttelsen humanitærretten skal gi sivile i konflikt.

Vi snakker konkret med Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv, Etisk handel Norge og med ledelsen i NHO og andre deler av næringslivet om veiledning. Med den koblingen mener jeg det budskapet er sendt. Dette kommer på toppen av at vi allerede i 2022 besluttet å skjerpe skillet mellom produkter produsert i ulovlige israelske bosetninger på okkuperte områder og produkter produsert i Israel.

Jeg kan bruke anledningen til å opplyse Stortinget om at vi sammen med EU i går knyttet oss til et nytt sett av sanksjoner mot voldelige bosettere, konkrete enkeltpersoner og enheter. Vi mener at den typen sanksjoner er best i fellesskap med andre. Regjeringen mener samtidig det ikke er riktig å gå inn for en generell boikott av hele Israel, for om vi skal nå målet om både våpenhvile, mer humanitær innsats og en tostatsløsning, er det viktig at vi opprettholder kontakt med alle parter. Alle parter inkluderer Israel. En tostatsløsning består av Palestina og Israel, og det er umulig å komme dit uten å ha kontaktene åpne. Alt vi gjør, ser vi i lys av at vi ønsker å opprettholde den kontakten med alle parter, også med Israel. For øvrig er vi svært tydelige på vår kritikk av bosetningene.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:37:13]: Jeg hører at utenriksministeren ønsker å vise fram koblingen til næringslivet, men ikke ønsker å gjennomføre noe forbud. Boikott viser seg jo å ha en effekt på selskapene som blir utsatt for det. Til tross for den totale forakten Israel nå viser for menneskerettighetene på Gazastripen, er det ikke i dag en formell boikott av Israel fra verden Norge eller andre land. Men folket boikotter, så flere selskap, som McDonald's og Starbucks, rapporterer nå om svakere tall på grunn av redusert etterspørsel.

Tror ikke utenriksministeren at en større og mer formell boikott av selskap som bidrar til å opprettholde ulovlige bosetninger, vil kunne ha en påvirkning på disse bosetningene?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:38:02]: Jeg mener at det er svært viktig at vi tar tydelig avstand fra de ulovlige bosetningene, de voldelige bosetterne som bor der, men også selve eksistensen av bosetningene. Vi anser den klart og tydelig som ulovlig.

Jeg mener også at det er riktig at vi har kommet med denne tydelige frarådingen som kobles til en eksisterende lov, nemlig åpenhetsloven, og gjør det tydelig at dette faktisk er forbudt etter eksisterende lov, men vi veileder selskapene ved å si at det foreligger en kobling. Det mener jeg er riktig.

Jeg vil være helt ærlig på at jeg ikke tror dette vil endre krigens gang. Det er riktig å gjøre det, det er prinsipielt korrekt, men det er ikke slik at det store dramaet rundt Israel–Palestina-konflikten blir løst avhengig av om vi kaller dette en fraråding eller et forbud. På direkte spørsmål må jeg si at vi må passe på ikke å overvurdere betydningen av vår ganske begrensede handel med denne delen av Israel.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:39:02]: Jeg vil takke utenriksministeren for svarene og vil også bare få bekreftet det han sier om at vi nå slutter oss til de sanksjonene som EU har vedtatt. Det jeg fortsatt ikke forstår fullt ut, er hvor langt vår forståelse for Israel skal strekke seg. Man har forsøkt en dialoglinje over veldig mange år nå, som bare har bidratt til at Israel har opprettholdt bosetningene og utvidet dem, og bidratt til at Israel har fortsatt å bombe Gazastripen med jevne mellomrom. Det har nå gått så langt at vi ser en hungersnød på Gazastripen og en total ødeleggelse av bebyggelsen der.

Da er spørsmålet: Hvor lenge skal vi være på et spor der vi bare sier at vi skal være balansert så vi kan spille en rolle overfor Israel, når det er helt tydelig at Israel ikke hører på den typen oppfordringer og ikke endrer seg? Når er det vi må begynne å gå lenger, og da også gå inn for en formell boikott?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:40:04]: Det er lenge siden vi gikk forbi den linjen. Vi gjør veldig mye mer enn bare å drive med dialog. Vi har f.eks. stått helt i spissen for forsvaret av UNRWA. En lang rekke vestlige land – de fleste – kuttet støtten til UNRWA etter påstanden fra Israel om at ansatte hadde deltatt i terrorangrepene. Nå har det kommet en FN-rapport som viser at vi hadde rett, og de aller fleste givene har nå kommet tilbake. Det har vi bidratt til direkte. Dette er ikke veldig populært i Israel, for å si det forsiktig. Det er veldig populært i Palestina – både i Gaza og på Vestbredden – at vi har vært med og reddet UNRWA.

Vi har også sørget for at de palestinske selvstyremyndighetene ikke gikk konkurs i vinter, da Israel hadde konfiskert mesteparten av de pengene de trenger for å drive sin stat – altså på Vestbredden, i Øst-Jerusalem,

der det er muligheter. Det var bare mulig fordi vi er i stand til å snakke med både Palestina og Israel. Jeg mener at hvis vi går enda lenger nå på et konkret, helhetlig boikottspor, mister vi anledning til å gjøre disse tingene, som etter mitt syn er mye viktigere enn litt mer symbolsk boikott.

Spørsmål 5

Frank Edvard Sve (FrP) [11:41:27]: «I regjeringens forslag til Nasjonal transportplan framkommer det at regjeringen vil drive en aktiv politikk for å unngå transportvekst. Samtidig viser framskrivninger av gods- og persontransporten videre jevn vekst også i tiden som kommer.

Hvordan vil folk og bedrifter i både by og bygd merke at regjeringen vil motarbeide den jevne veksten i mobilitet for befolkningen?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:41:57]: Regjeringen har et overordnet mål for transportpolitikken om «et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i hele landet». Formålet med transportsystemet er mobilitet. Samtidig må politikken reflektere at vi står i en klima- og naturkrise, og vi må levere på øvrige transportpolitiske mål.

Utviklingen av transportsektoren skal gjøre det attraktivt å bo og arbeide i hele landet. God infrastruktur er viktig for at landet, by og bygd, bindes sammen på en effektiv og trygg måte. Det har regjeringen lagt vekt på i den nye nasjonale transportplanen.

Regjeringen vil samtidig bidra til at vi oppfyller Norges klima- og miljømål. Det framgår av klimastatus og -plan for 2024 at FN's klimapanel har brukt et rammeverk som på norsk benevnes «unngå, flytte og forbedre», også kalt UFF, for å kategorisere klimatiltakene i transportsektoren.

Regjeringen vil legge UFF-rammeverket til grunn for å kutte utslipp i sektoren. Vi har framskrivninger som viser at trafikken vil vokse, som i hovedsak skyldes at befolkningen øker. Aktuelle tiltak for å redusere behovet for å reise, altså «unngå», er bl.a. god transport- og arealplanlegging som gir kortere avstander til daglige gjøremål. Det gjør selvfølgelig også hverdagen enklere for folk.

Regjeringen vil bidra til en klima- og miljøvennlig utvikling av byområdene med god mobilitet og god framkommelighet. Byvekstavtalene og nullvekstmålet er sentrale virkemidler for å bidra til dette og for å redusere den negative innvirkningen av veitrafikken i byområdene. Vi har et godt etablert samarbeid mellom byene og mellom kommunene, fylkeskommunen og staten for å få til dette. Regjeringen vil fortsette satsingen på kollektivtransport, sykkel og gange i planperioden for å gi

et godt alternativ til privatbilen. Samtidig er det nødvendig at lokale myndigheter i større grad bidrar med en effektiv arealbruk og restriktive tiltak for å nå nullvekstmålet.

Regjeringen vil også fortsette satsingen på jernbane for å møte samfunnets behov for transport på en bærekraftig måte. Det betyr at regjeringen vil videreutvikle jernbanen der hvor den gir best løsninger på veksten i samfunnets transportbehov. Det er først og fremst som en del av kollektivsystemet i og mellom byområder og for gods på de lange strekningene. Det er ikke riktig at regjeringen vil redusere framkommelighet for folk. Tvert imot vil vi legge til rette for en enklere reisehverdag, som er et av hovedmålene i NTP. Det følger vi opp med en rekke tiltak i hele transportsystemet.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:44:45]: Det kan jo ikkje stemme at denne regjeringa jobbar for å få auka mobilitet. Vi ser forslag om å lage humpetitten på vegen, såkalla fartsdumpar, ein skal ta ned farta, ein skal stengje vegar, og ein skal gjere vegar om til gang- og sykkelveg. I ei sak i NRK for nokre dagar sidan stod det at den norske bilisten køyrer saktast av alle i heile Europa. Snittfart mellom byane i Noreg er på 68,5 km/t. I Frankrike er det 105 km/t, i Sverige er det 87,9 km/t, og i Danmark er det 91,1 km/t. Det vi ser no, er tiltak for å senke farta, få meir kø og kaos. Kva er det eigentleg regjeringa ønskjer å gjere for å auke mobiliteten, når vi ser at realitetane faktisk er det stikk motsette?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:45:38]: Jeg kan forsikre representanten Sve om at jeg ikke har tenkt til å bruke 1 380 mrd. kr på å redusere framkommeligheten til folk – tvert imot. I den nye nasjonale transportplanen ligger det inne 29 veiltak som kommer til å bidra til å øke framkommelighet, ta bort flaskehals og bidra til skredsikring. I tillegg ligger det en offensiv satsing på drift og vedlikehold, utbedring og mindre investeringer som kommer til å ta bort flaskehals og bidra til økt framkommelighet og økt trafikksikkerhet. Det representanten Sve er inne på, er det vi har som utfordringer i byene våre, nemlig at byene våre ikke kan drukne av personbiltrafikk. Jeg tror ikke representanten Sve må forveksle mobilitet med bil. Mobilitet handler om flere transportformer. Det handler om å øke kapasiteten på gange, sykkel og kollektiv – særlig kollektiv – på bekostning av bil i de store byene våre.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:46:30]: Eg brukar å seie at ein må måle politikarane på kva dei gjer, og ikkje på det dei seier. Når ein snakkar om at ein skal bruke 1 380 mrd. kr i NTP, trur eg ikkje heilt på det. Når det gjeld Arbeidarpartiet og dagens regjering i praksis, er det slik at det i 2021 låg seks store vegprosjekt bygge-

klare. Ikkje eit einaste av dei seks prosjekta anna enn to stykk kjem til å starte før i slutten av 2025, etter at dagens regjering går av. Statsråden har prøvd å ta representanten for at dei brukar mindre bompengar enn det den førre regjeringa gjorde. Ja, det er jo ikkje rart at dei brukar mindre bompengar, når dei ikkje har bygd veg. Av dei seks nye prosjekta som var byggjeklare, er det ikkje eit einaste prosjekt som kjem til å starte i Nygård si driftstid. Då vert det heller ikkje bompengar. Har regjeringa tenkt å byggje veg, eller skal det verte sånn som i desse fire åra?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:47:32]: Jeg er glad for å høre representanten Sve innrømme at det var mer bompeng bruk på Fremskrittspartiets vakt. Det legger jeg til grunn i videre debatter med representanten Sve.

I denne nasjonale transportplanen legger vi opp til 29 store veiprojekter. Det skal bygges ut en rekke jernbaneprosjekter, men ikke minst er det en stor satsing på drift og vedlikehold i alle transportområdene. Representanten Sve vet at det på min vakt har vært startet opp prosjekter. Det er bl.a. OPS-prosjekt i Vestland, og det er OPS-prosjekt i Nordland, Hålogalandsvegen. Det er en rekke pågående prosjekter, og så er det selvfølgelig en rekke mindre prosjekter. Vi starter gjennom stortingsbehandling nå opp tre større prosjekter som skal gå i de kommende årene.

Spørsmål 6

Bård Hoksrud (FrP) [11:48:37]: Først vil jeg gratulere statsråden med jobben som helseminister – vi kommer sikkert til å ses mange ganger i spørretimen på onsdagene.

«Styret i Helse Møre og Romsdal har vedtatt at sykehusene i fylket skal innføre Helseplattformen 27. april. Flere leger, sykepleiere og annet helsepersonell må være på plass innen den tid, og det er fortsatt uklart hvordan en skal klare det. På tross av usikkerheten dette skaper for pasienter og ansatte, velger en å gå videre med innføringen.

Er statsråden bekvem med å ha ansvaret for et eksperiment som kan sette pasientsikkerheten i fare og lede til skandaler dersom innføring av Helseplattformen feiler igjen?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:49:15]: Takk for spørsmålet og takk for hyggelig lykkønsking. Jeg ser fram til godt samarbeid med representanten, og jeg er helt sikker på at vi kommer til å møtes ofte her i Stortingets spørretime.

Det er helseforetaket som har ansvaret for pasientsikkerheten. Det gjelder også i dette tilfellet, og Helse

Møre og Romsdal vurderer at pasientsikkerheten ved innføringen skal være håndterbar. Styret i Møre og Romsdal har vedtatt innføring av Helseplattformen 27. april, gitt at det kommer på plass tilstrekkelig og forsvarlig bemanning. Helse Møre og Romsdal har derfor tilpasset inntaket av pasienter, økt bemanningen og ikke minst etablert ekstra beredskapsordninger.

Som vi vet, har Helseplattformen vært i bruk i snart to år. Det er gjennomført en rekke forbedringsaktiviteter og tiltak knyttet til selve løsningen. Det inkluderer bl.a. opplæring og samarbeid mellom sykehusene i Midt-Norge for å sikre at innføringen er trygg.

Styret i Helse Møre og Romsdal vedtok i styremøte 17. april at saken om oppstart av Helseplattformen skulle behandles i et ekstraordinært styremøte i dag, 24. april, dette for å dokumentere at kritisk kompetanse er på plass, slik at denne overgangen er forsvarlig. Helse Møre og Romsdal har i dette styremøtet, som akkurat er ferdig, vedtatt å gå videre med planene om innføring kommende lørdag, og da med begrunnelse i at dette personellet er på plass.

Det er Helse Midt-Norge som har det overordnede ansvaret for å påse at de tjenester som ytes i foretaket, er i samsvar med lovverkets krav, herunder kravet til forsvarlige tjenester og til pasientsikkerhet. Helse Midt-Norge har informert om at de ikke vil overprøve Helse Møre og Romsdals vurdering knyttet til pasientsikkerheten i denne saken. Det forholder jeg meg til.

Jeg har stor forståelse for at situasjonen er krevende for de ansatte. Det er en stor endring å skifte en slik journalløsning. Alle som jobber på sykehus og i kommunehelsetjenesten i Møre og Romsdal, har en krevende periode foran seg. Det er viktig at sykehuset gjør det de kan for at belastningen ikke blir større enn nødvendig, at det opprettholdes et godt arbeidsmiljø, og selvfølgelig også at en ivaretar pasientsikkerheten på aller beste måte.

Bård Hoksrud (FrP) [11:51:38]: Jeg hører statsråden si at det er helseforetaket som har ansvaret. Det er statsråden som er øverst ansvarlig for helseforetaket, og jeg forutsetter at han også har ansvaret for pasientsikkerheten hvis dette går galt.

Statsråden sier at vi tilpasser antallet pasienter og har tatt ned antallet. Det betyr tidenes største helsekø – i hvert fall en av tidenes, kanskje var den større forrige gang Arbeiderpartiet satt i regjering – og at helsekøen sannsynligvis kommer til å øke i Helse Møre og Romsdal. Og ja, styret har akkurat vedtatt det, men så vidt jeg vet, har alle de ansatte styrerepresentantene valgt å stemme imot. Man kan jo lure på, når man i dag går ut med 28 nye stillingsannonser fordi man er bekymret for innføringen, om statsråden og Helse Midt-Norge er i ferd med å sette i gang russisk rulett – med pasientenes

helse, ansattes sikkerhet og arbeidsforhold som innsatsen i dette spillet.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:52:35]: En av de aller viktigste prioriteringene jeg kommer til å ha som helse- og omsorgsminister, er å redusere ventetidene i vår felles helse- og omsorgstjeneste. Ventetidene begynte å øke i 2017–2018, akselererte under pandemien, og vi har dessverre ikke klart å få dem ned igjen. Det er jeg helt enig med representanten i at må være en viktig prioritering.

Ved all omstilling, og når en tar i bruk nye systemer og gjør endringer, må en også gjøre tilpasninger på kort sikt for å få ting til å fungere. Jeg har tillit til at dette gjøres på best mulig måte, slik at pasientsikkerheten ivaretas, at hensynet til ansatte ivaretas, at en forsøker å finne gode løsninger lokalt, og at denne overgangen forhåpentligvis kan gå så bra som mulig. Men det er altså helseforetaket som har ansvaret for å ivareta disse hensynene.

Bård Hoksrud (FrP) [11:53:29]: Statsråden må gjerne prate om det som har vært bakover i tid, men siden denne regjeringen overtok, har altså ventetiden på behandling på sykehusene økt til et sted mellom 60 000 og 70 000. Det er denne regjeringens ansvar, og det som en nå legger opp til med at Helse Møre og Romsdal må redusere kapasiteten sin – færre pasienter inn – betyr at det blir økte utfordringer med ventelistene. Hvis denne innføringen er så fantastisk bra og prosessen har vært så god, er det jo et sykdomstegn at Legeforeningen i Møre og Romsdal sa nei til å fortsette samarbeidet om innføring og implementering av Helseplattformen. Som vi vet, er det nå 66 leger som søker om annen jobb, og det er 174 som vurderer å si opp. Dette er alvorlig, og det er en risikosport ikke å stoppe opp og ta en ny vurdering av situasjonen. Det kunne vært interessant å høre om statsråden har like god nattesøvn, og hva han gjør for å forsikre seg om at denne innføringen ikke blir en ny skandale, slik som vi har sett på St. Olavs hospital i Trondheim.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:54:30]: Som jeg sa, er det en hovedprioritering at vi skal ha ned ventetiden i våre felles sykehus, og de tiltakene som nå gjøres kortsiktig for å sikre at denne overgangen til Helseplattformen skjer på en forsvarlig og god måte, håper jeg også blir en overgangsperiode. Så forstår jeg at foretaket har lagt stor vekt både på å rekruttere kompetanse og på å få inn ekstra bemanning i denne overgangsperioden, for å sikre at det skjer på en forsvarlig måte. Det er jeg helt sikker på at helseforetaket kommer til å følge veldig nøye med på, og det kommer selvfølgelig også vi til å følge med på, for det er viktig for oss at det er pasi-

entsikkerhet, det er viktig for oss at ansatte har en god og trygg arbeidshverdag med meningsfulle oppgaver, og at systemene fungerer. Samtidig skal vi hele tiden utvikle våre felles helse- og velferdstjenester slik at de yter optimal hjelp og er tilpasset dagens behov, slik at vi også kan få til bedre samhandling mellom de ulike delene av helsetjenesten vår. Den utviklingen stanser ikke.

Spørsmål 7

Seher Aydar (R) [11:55:43]: Jeg vil også starte med å gratulere statsråden med ny jobb. Det blir spennende.

«Folk er bekymra for om de vil få nødvendig helsehjelp, nå og i framtida. Det kommer fram i Helsepolitisk barometer for 2024 fra Kantar. I undersøkelsen svarer 27 pst. at de selv eller pårørende befant seg i en situasjon der de ikke fikk nødvendig helsehjelp i fjor. Både Legeforeningen og Norsk Sykepleierforbund peker på helsepersonellmangelen som en av årsakene.

Hva er statsrådens konkrete tiltak for å løse disse utfordringene slik at alle kan være sikre på at de får den helsehjelpen de trenger, når de trenger den?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:56:21]: Takk for spørsmålet. Jeg vil også gjerne si til denne representanten at jeg ser veldig fram til samarbeidet og er helt sikker på at vi skal få mange gode og spennende diskusjoner.

Representanten stiller et spørsmål jeg synes er godt, og med en virkelighetsbeskrivelse jeg delvis deler. Jeg tror det er riktig som representanten sier, at det er for mange i vårt land som er usikre på om de får den hjelpen de trenger når de skal ha den. Så er det viktig å understreke at det foregår veldig mye bra arbeid i våre felles sykehus. Vi har et helsevesen i verdensklasse. La oss jobbe sammen for å beholde det. Vi har kompetente fagarbeidere og gode systemer, og det er mye som fungerer bra. De som trenger akutthjelp, får akutthjelp, de som trenger behandling for alvorlige sykdommer, får det, men vi har dessverre utfordringer knyttet til både ventetider og tilgangen til kvalifisert arbeidskraft. Det må vi jobbe sammen for å forbedre.

Da er det helt riktig som representanten sier – god tilgang til helsepersonell er en forutsetning for å få til disse målene og bevare et helsesystem i verdensklasse. Vi vet at dette er en utfordring i Norge, slik det er i andre land. Vi vet også at tjenestene våre står overfor et viktig omstillingsarbeid som ikke bare kan løses med mer personell, men som vanlig: Kvalitet koster penger, så personell er åpenbart viktig – både at vi har nok folk, og at vi har kompetent arbeidskraft og ikke minst mennesker

som opplever at de kan ta etter- og videreutdanning og stadig fylle på med nødvendig kompetanse.

Regjeringen har lagt fram Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Der presenteres det syv hovedgrep som alle handler om samhandling, hvordan få ned ventetidene, og hvordan sy tjenestene bedre sammen. Et av disse hovedgrepene er å rekruttere og beholde fagfolk.

Vi kommer derfor til å fortsette det arbeidet som er satt i gang for å sikre nok personell. Da er det tre hovedinnsatsområder. Det ene er å understøtte arbeidet med å fremme et godt arbeidsmiljø og gode arbeidsvilkår. Våre felles sykehus må være den beste arbeidsgiveren. Det handler videre om at vi får en hensiktsmessig oppgavedeling og kompetanseutvikling for å fremme en effektiv organisering av arbeidsprosesser. Nå har jeg vært så heldig å få møte noen av organisasjonene som organiserer de flinke fagfolkene vi har, og jeg skal møte flere. Det alle tar opp, er nettopp betydningen av dette punktet. Vi må få en god oppgavedeling og spille hverandre gode i våre felles helse- og omsorgstjenester.

Det tredje er at vi skal være med og sikre tilgang til riktig kompetanse gjennom rekruttering, kvalifisering og kompetanseheving på både lang og kort sikt. Da er det mange tiltak som jeg ikke rekker å gå inn på nå, som ligger i helse- og samhandlingsplanen. Jeg er helt sikker på at vi også kan samarbeide godt i Stortinget om å sørge for at vi har et godt ambisjonsnivå og gode tiltak i noe jeg opplever at det er bred politisk enighet om.

Seher Aydar (R) [11:59:26]: Takk for svar.

Jeg må si at de tre punktene statsråden nevnte avslutningsvis, er punkter som også har støtte fra et flertall på Stortinget. Det tror jeg er viktige punkter. Jeg er enig i at det er veldig mye bra i helsevesenet vårt, men jeg har lyst til å løfte spesielt to områder som en utfordring: Det gjelder følelsen av å få helsehjelp og erfaringen med kanskje ikke å få det.

Det ene er de økonomiske forskjellene. De vokser, og det er flere og flere som gruer seg til å trekke kortet i betalingsautomaten, enten det er på butikken eller på sykehuset. Økonomi har noe å si for helsen. Ifølge en undersøkelse Opinion har gjort for Frelsesarmeen, dropper eller utsetter nær én av fire å oppsøke helsetjenester på grunn av egen økonomi. Det er det ene punktet.

Det andre punktet handler om at vi snakker om helsepersonelementer og er enige om at vi må ha gode arbeidsvilkår, være konkrete og ha sterke fagmiljøer, men skal vi styrke sykehusene våre, må vi ta makten vekk fra overbetalte direktører og begynne å lytte til fagfolkene, til pasientenes behov og til politiske beslutninger. Det er jo ikke det vi gjør i de politiske sykehusprosessene som finnes i dag.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:00:33]: Jeg er helt enig med representanten i at verdens beste helsetilbud skal være tilgjengelig for alle, uavhengig av lommebok. Det er velferdsstaten. Den absolutt beste forsikringsordningen vi skal ha i Norge, er velferdsstaten. Den har vi bygget sammen, og den skal vi bygge videre sammen. Den har noen enestående egenskaper og muligheter, men den har også noen hull jeg mener vi skal være ærlige om og kommunisere om. Det er først da vi virkelig kan ta tak i utfordringene, når vi også er ærlige om dem.

Jeg er enig med representanten i at skal vi få til gode resultater, må vi jobbe sammen på tvers. Da må vi lytte til fagfolkene. Da må vi snakke med fagforeningene. Da må vi ha god dialog med de ulike profesjonene i hele bredden av Helse- og omsorgs-Norge, sette oss ned sammen og se på hvor vi kan finne gode løsninger. Jeg opplever at Nasjonal helse- og samhandlingsplan i stort er tatt godt imot i sektoren, også fordi den har konkrete tiltak som vi nå kan bygge videre på, nettopp for å sikre at vi har de flinkeste folkene med oss, både nå og i fremtiden.

Seher Aydar (R) [12:01:34]: Jeg ser fram til at statsråden tar fatt i faktisk å tette de hullene vi har i helsevesenet vårt, og erkjenner at det er en realitet.

Jeg vil fortsette der jeg slapp, om sykehusprosessene som skaper utrygghet for både befolkningen og ansatte. Det er avgjørelser som blir tatt over hodene på allerede overarbeidede helsearbeidere, og disse bidrar til at vi mister verdifulle fagfolk. I stedet for å løse det problemet er det veldig mange sykehus som f.eks. heller finner løsningen i å ha en innleiepolitikk der pengestrømmen går til kommersielle vikarbyråer, og den bare øker og øker. Det er penger vi kunne brukt på å styrke eget lag. Det er viktig for meg å understreke at bemanningsbyråer ikke lager leger eller sykepleiere; de tar de folkene og rekrutterer de folkene vi trenger, og selger dem dyrt tilbake.

Dette er en del av den løsningen som må være til stede: Vi må ha prosesser og en politikk som gjør det mulig både å beholde og rekruttere folk, og i dag har vi faktisk fortsatt en veldig lang vei å gå.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:02:37]: Jeg tror det viktigste for folk er at det er kvalitet i tjenestene, at en får hjelp når en trenger det, uansett hvor en bor, at det er korte ventetider, at en opplever at en blir sett og hørt, og selvfølgelig også at en møter dyktige fagfolk som har overskudd i hverdagen, er motivert og brenner for yrket sitt. Min opplevelse er at de aller, aller fleste gjør det.

Organisering er selvfølgelig også viktig, men jeg tror ikke vi skal begynne der. Jeg tror vi skal begynne med hva vi ønsker å oppnå gjennom våre felles velferds-

tjenester, og så sørge for at vi har en best mulig oppgavedeling og organisering.

Den forrige helse- og omsorgsministeren var tydelig på at bruken av innleie og vikarbyråer skulle reduseres. Vi ser nå en positiv utvikling der dette er i ferd med å skje enkelte steder. Jeg er helt enig i at hovedregelen må være at vi har faste stillinger, at vi kan organisere kapasiteten på best mulig måte, og at det finnes gode løsninger lokalt. Det har jeg tillit til at skal skje også i fortsettelsen.

Spørsmål 8

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:03:50]: Presidenten tillater sikkert at også jeg gratulerer den nye helseministeren med oppgavene.

Presidenten [12:04:00]: Det er på sin plass.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:04:00]: Takk! Og jeg ser frem til et godt samarbeid, det liker man her på Stortinget.

Til spørsmålet:

«Ventetidene øker under Støre-regjeringen, og pasienter venter stadig lenger på helsehjelp. Samtidig styrer sykehus mot underskudd, aktiviteten i sykehusene er fortsatt ikke høy nok og regjeringen bygger ned samarbeidet mellom det offentlige, det ideelle og det private.

Hva vil være statsrådets viktigste tiltak for å redusere ventetiden for pasientene?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:04:30]: Takk for spørsmålet, og igjen takk for hyggelig hilsen. Jeg ser selvfølgelig også fram til samarbeidet med representanten.

Det å beholde og videreutvikle en helsetjeneste i verdensklasse er en hovedprioritering for regjeringen og meg. Jeg er opptatt av at folk skal være trygge på at de får god hjelp når de trenger det. Derfor vil både det å styrke kvaliteten i helsetjenesten og ikke minst få ventetidene ned være blant det aller, aller viktigste å ta tak i nå.

Det er riktig at den gjennomsnittlige ventetiden i spesialisthelsetjenesten har økt siden 2017. Den skjøt fart under pandemien, og vi har dessverre ikke klart å få den ned igjen. Vi så spesielt etter pandemien en høy økning innenfor somatikk og psykisk helsevern. Det har vært høy kostnadsvekst – som vi vet – det har vært høyt sykefravær etter pandemien, og det er også et behandlingsetterslep.

Regjeringen har tatt en rekke grep for å hjelpe sykehusene våre gjennom en krevende tid. Vi har økt grunnfinansieringen, vi har redusert andelen innsatsstyrt finansiering for å øke sykehusenes strategiske handlings-

rom, og vi foreslår nå endringer i finansieringen når det gjelder sykehusbyggene, for også å øke det økonomiske handlingsrommet til sykehusene. Alt dette bidrar til å få ned ventetidene.

Regjeringen lanserte den 1. mars Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Der er vi veldig tydelige på at vi trenger en hel verktøykasse av ulike tilnærminger for å få ventetidene ned. Det er behov for økt kapasitet, effektiv organisering og riktig bruk av personell – som vi har vært inne på tidligere – særlig spesialisert kompetanse og ikke minst digitale løsninger som frigjør arbeidstid. Vi vet at på litt lengre sikt vil både god forebygging og tilgjengelige lavterskeltjenester i kommunene redusere ventetidene i spesialisthelsetjenesten.

Denne planen inneholder ti tiltak for å redusere ventetidene. De er – konkret:

- styrke tilgangen til lavterskeltilbud i kommunene
- sørge for rett hjelp på rett sted
- styrke psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling
- brukerstyrt poliklinikk i psykisk helsevern
- en god og tilgjengelig allmennlegetjeneste – der det er gjort store løft i fastlegeordningen, men fortsatt er utfordringer
- bedre oppfølging av kvinnehelse
- forutsigbare økonomiske rammer og gode rammebetingelser for investeringer i sykehusene våre
- bedre oppgavedeling og rett bruk av helsepersonell
- prøve ut og innføre nye organisasjonsformer – og da i nært samarbeid med ansattes organisasjoner og fagforeningene
- og ikke minst økt samhandling, der vi i planen peker på at det fortsatt er et betydelig – vil jeg si – uforløst potensial

Så følger vi tett opp de regionale helseforetakenes arbeid med å redusere ventetidene. De rapporterer om konkrete tiltak som begynner å få effekt. Dette er noe jeg kommer til å følge nøye med på framover. Vi har tidligere sagt at ventetidene i år skal være på et lavere nivå enn i 2023, og jeg håper at vi kommer dit.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:07:32]: Ikke siden 2014 har så mange nordmenn ventet i helsekø – over 250 000 nordmenn, nesten like mange som bor i Norges nest største by, Bergen. Jeg er litt usikker på om det Vestre svarer, at de grepet regjeringen har tatt, har bidratt til å få ned ventetidene. Det er jo ikke sånn at ventetidene økte dramatisk fra 2017, de økte med én dag. Nå ser vi at ventetidene har økt med to uker på to år, så det er på denne regjeringens vakt man ikke har klart å ta ned etterslepet fra pandemien. Man har ikke klart å få opp aktiviteten i sykehusene, og man har gitt sykehusene et veldig krevende handlingsrom for å løse oppga-

vene. Jeg hadde håpet at statsråden ville være noe mer konkret når han sa at han gikk på jobb på mandag for å få ned ventetidene – at det var det viktigste.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:08:36]: I dag er det onsdag, det er altså to dager siden mandag, og jeg kan forsikre representanten om at dette er noe jeg er veldig opptatt av, og som regjeringen også er opptatt av.

Jeg er også litt opptatt av at vi ikke må skape et inntrykk av at det er lav aktivitet i sykehusene våre, for det er det ikke. Det var litt mer enn 2,1 millioner pasienter som ble behandlet ved somatiske sykehus i fjor, og det er en økning på 2 pst. fra året før.

Vi vet at sykehusene har vært gjennom en veldig krevende periode etter pandemien. Da ble alt satt på prøve – helsepersonell, sykehus og alle involverte gjorde sitt aller beste over lang tid. Det bør vi fortsatt takke dem for. Det bidro imidlertid også til høyere sykefravær, som vi fortsatt må jobbe med å få ned. Vi har vært gjennom en historisk kostnadsvekst som også har vært krevende for sykehusene, og vi har demografiske utfordringer. Så det er mye for sektoren på én gang, men sektoren kan være helt trygg på at vi skal jobbe sammen for å få ventetidene ned.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:09:39]: Det er selvfølgelig ikke lav aktivitet i sykehusene, men sykehusene har jo selv sagt til Stortinget, og det går frem av budsjettet fra regjeringen, at man ikke er oppe igjen i den aktiviteten man hadde før pandemien, og det er veldig alvorlig. Jeg vet at helseministeren er opptatt av dette, for på mandag sa han i en sak om helseforsikringer at mange er usikre på om de får den hjelpen de trenger i det oftestilte.

Det er veldig alvorlig, og det er nettopp derfor vi ikke forstår hvorfor regjeringen ikke gjør mer konkrete tiltak for å få ned etterslepet, og for å sørge for at pasienter ikke må vente så lenge, men kommer seg tilbake til bedre livskvalitet og tilbake i arbeid. Da er det krevende at regjeringen har en stram sykehusøkonomi, og heller ikke ser at det er mye kapasitet i det private som man kan bruke for målrettet å få ned ventetidene.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:10:42]: La meg bare være veldig tydelig på at folk i Norge som har behov for akutt hjelp, får det. Folk i Norge som har alvorlig sykdom som krever behandling, får det. Folk i Norge kan være trygge på våre felles helsetjenester.

Det jeg sa på mandag – for å være helt presis – var at for mange nordmenn er usikre på om de får hjelp når de trenger det. Derfor tror jeg vi har sett en økning i antallet som tegner private helseforsikringer. Jeg er opptatt av at velferdsstaten skal være den desidert beste forsikringen

man får. Den finansierer vi over skatteseddelen, og den er lik for alle uansett hvor i landet man bor, og uansett hvilken inntekt man har. Det er derfor jeg er sosialdemokrat.

Så må vi jobbe med mange tiltak for å få ventetidene ned, og vi er allerede i gang. Jeg ser for meg at vi også skal intensivere det arbeidet. Dette er noe av det første jeg har diskutert, også med organisasjonene og fagforeningene i sektoren: Hva kan vi gjøre? Hvilke steiner kan vi snu? Hvordan kan vi tenke nytt og kreativt for å få dette til?

I det ligger det selvfølgelig også en god arbeidsdeling.

Spørsmål 9

Sandra Bruflot (H) [12:11:54]: Først vil også jeg benytte anledningen til å si gratulerer til vår nye helseminister. Så til spørsmålet:

«Regjeringen bygger ned døgnplasser innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling, og flere organisasjoner på rusfeltet advarer om at dette kan føre til at viktige fagmiljø på rusfeltet blir rasert.

Er statsråden bekymret over hvilke konsekvenser endring fra døgn- til dagbehandling vil få for mennesker med rusmiddelavhengighet og deres pårørende?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:12:27]: Takk for spørsmålet, og takk for hyggelig hilsen! Jeg ser også fram til godt samarbeid.

Representanten Bruflot tar opp et veldig viktig tema, som jeg også ser fram til å diskutere nærmere, for dette handler om å sørge for at vi har et godt tilbud til noen av de flotte menneskene som trenger fellesskapet vårt aller mest, i vårt samfunn.

Regjeringens oppdrag i helseregionene er å styrke tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Vi har vært tydelig på at det skal bygges opp basistjenester i alle helseforetak, at ventetidene skal holdes nede, og at de skal være gjennomsnittlig kortere enn for annen sykehusbehandling. Vi vet at sykehusene i stor grad lykkes med dette. Ventetidene til rusbehandling er kortere nå enn de har vært tidligere. Det kan vi glede oss over, men det er fortsatt utfordringer. Jeg kommer til å følge veldig nøye med på at det er tilgjengelige og gode tilbud til pasienter med rusmiddelproblemer. Det er viktig for regjeringen at det fortsatt er den enkeltes behov som skal ligge til grunn for den hjelpen som gis.

Helseregionene har ansvaret for å sikre at det er tilstrekkelig kapasitet, slik at den retten som pasientene har og skal ha til forsvarlig behandling, sikres. Det løses gjennom tilbud i egne helseforetak, og det løses gjennom avtaler med private tilbydere og leverandører. Dersom situ-

asjonen skulle tilsi det, er det viktig å understreke at helseforetakene raskt vil enten øke kapasiteten i egne helseforetak, utvide gjeldende avtaler med private aktører eller inngå nye slike avtaler dersom det er nødvendig.

For 2024 har vi innført et nytt krav til de regionale helseforetakene om at veksten i ressursbruken både til psykisk helsevern og til rusbehandling skal være høyere enn veksten i de generelle bevilgningene til sykehusene. I tillegg skal den polikliniske aktiviteten både innenfor psykisk helsevern og rusbehandling være høyere i 2024 enn i 2023. Det er uttrykk for en konkretisering av det jeg nå har vært inne på: krav vi stiller for å sikre at psykisk helsevern og TSB, tverrfaglig spesialisert rusbehandling, skal styrkes.

Hvilken behandling og hva slags behandling som er aktuell for den enkelte pasient, er og blir en helsefaglig vurdering, og slik bør det være også i fremtiden. Mitt ansvar som helse- og omsorgsminister er å bidra til at helseforetakene har de nødvendige rammebetingelsene for å ivareta sitt sørge-for-ansvar. Utformingen og dimensjoneringen av tilbudene i helsetjenesten der den enkelte får behandling som er godt tilpasset eget behov, må en altså finne lokale løsninger på.

Representanten vet at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en melding om en forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet. Der vil vi også være tydelige på retningen for den videre utviklingen av et godt kvalitetstilbud innenfor rusbehandlingen.

Sandra Bruflot (H) [12:15:27]: Jeg fikk ikke helt tak på om statsråden er bekymret, men det er rusorganisasjonene, og det er de pårørende. Det er det i hovedsak to grunner til:

Det ene er at når man fjerner så mange døgnplasser på kort tid som man gjør nå bare i Helse sør-øst alene, blir sterke fagmiljøer, som har drevet med rusbehandling og fått folk rusfrie i flere tiår, borte. Det er allerede mange eksempler på behandlingssteder som må lukke dørene, eller som er bekymret for at de må det.

Det andre er at når man kutter i antall døgnplasser og i tiden pasientene får være i behandling, er vi bekymret for hva det får å si for pasientene. Her er det en pasientgruppe som trenger hjelp ikke bare til å bli rusfri, men til å bore i grunnene til at de ruser seg og har fått et avhengighetsproblem. De har mange ødelagte relasjoner i ryggsekken. Så tid er helt avgjørende, og det sier både rusorganisasjonene og pårørende at de er bekymret for.

Nå slår de alarm. Hva vil helseministeren gjøre for å forhindre at fagmiljøene blir borte, og for å sørge for at de får nok tid?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:16:33]: La meg bare understreke igjen at behandling for rus- og avhengighetslidelser i spesialisthelsetjenesten er hjemlet, for-

ankret, i individuelle pasientrettigheter. Det gjelder altså helt uavhengig av hvor pasienten måtte befinne seg. Så dette er en rett den enkelte av oss i samfunnet har. Det skal ikke være noen pasienter som står i fare for å miste sin rett til behandling, selv om det gjøres endringer i selve behandlingstilbudene. Det gjelder innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling, og det gjelder også innenfor alle andre fagområder.

Helseforetakene må kunne gjøre endringer og prioriteringer innenfor de rammene som er lagt gjennom styringsdokumentene om det viktige prinsippet jeg nettopp redegjorde for. Også innenfor dette feltet er det behov for omstilling og endring. Mennesker er forskjellige og trenger ulik hjelp. Det må også tjenestene og helsehjelpen reflektere. Men alle har altså rett til behandling, og det skal vi ikke svekke.

Sandra Bruflot (H) [12:17:34]: Jeg synes helseministeren er inne på noe veldig viktig. Det er også bakgrunnen for den bekymringen som kommer, nettopp at det er en veldig stor pasientgruppe med veldig mange ulike behov. Det er en rett man har, men vi er bekymret for at selv om man får et tilbud, får man et dårligere tilbud, et mindre variert tilbud og et kortere behandlingsforløp.

Det vi er bekymret for, er at man her gjør ting i helt feil rekkefølge. Først legger man ned døgnplasser og oppløser fagmiljøer, og så er ikke plassene der hvis man ser at man får flere svingdørspasienter, får økte ventetider og finner ut at disse plassene trengs likevel.

Er det en bekymring helseministeren deler, med det tempoet i nedbygging på feltet som skjer nå? Og hva vil han eventuelt gjøre for å forhindre at det skjer?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:18:25]: Jeg er ikke enig i premisset om at det foregår en nedbygging på feltet, for alle har individuelle rettigheter til behandling. Slik er det nå, og slik skal det være i fortsettelsen. Det har vi også vært veldig tydelige på til tjenestene.

Det må være opp til foretakene og fagfolkene ute, som er nærmest på, å bestemme hvordan dette tilbudet skal organiseres. Det handler om å finne best mulig løsninger for den enkelte. Det handler om at det skjer faglig og teknologisk utvikling på feltet. Det handler om at en skal få god arbeidsdeling, oppgavedeling, og organisere dette på en annen måte.

Gjennom den anskaffelsen som Helse sør-øst nå legger opp til, vil en bl.a. kunne endre behandlingstiden framover til tre, seks og ni måneder, mens det i dag er inntil ni og tolv måneder. Det gir større rom for å lage fleksible løsninger for den enkelte. Denne utviklingen bør vi ikke stoppe. Det er bra med omstilling og innovasjon, og den enkelte skal være trygg på at man får den behandlingen man har rett på.

Spørsmål 10

Erlend Svardal Bøe (H) [12:19:46]: Jeg kan ikke være noe dårligere – også jeg må gratulere statsråden med ny utnevning og nye arbeidsoppgaver.

«God mat er god eldreomsorg. Eldre som får i seg nok mat og riktig mat, har det bedre og holder seg friske lenger. Det er viktig å sikre god ernæring på sykehjemmet, men ernæringsproblemene kan ofte oppstå før eldre kommer på sykehjem. Helsedirektoratet anslår at én av tre pasienter som er på sykehus, sykehjem, eller som mottar hjemmetjenester, er underernært eller står i fare for å bli det.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at flere eldre får bedre og mer næringsrik mat, og at færre eldre er underernærte?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:20:29]: Takk for spørsmålet.

Jeg ser fram til samarbeidet med representanten, og jeg er glad for at representanten har et sterkt engasjement for dette, for det er viktig. Jeg opplever at det er bred politisk enighet om at dette er noe vi bør satse på.

Jeg er også helt enig i det som representanten sa, at god og riktig ernæring er viktig for en god eldreomsorg. Det var regjeringen Solberg som i 2021 la fram nasjonal strategi for godt kosthold og ernæring hos eldre i sykehjem og som mottar hjemmetjenester. Denne regjeringen følger opp tiltakene i den strategien.

Erfaringer fra oppfølgingen av strategien har også dannet kunnskapsgrunnlag for ytterligere ernæringstiltak i denne regjeringens bo trygt hjemme-reform, og der har vi dreid innsatsen mer mot den hjemmeboende delen av befolkningen. Innsats og tiltak i bo trygt hjemme-reformen skal bidra til å styrke kompetanse og systematisk ernæringsoppfølging av eldre i tjenestene, slik at flere opprettholder en god ernæringsstatus. Det vil igjen kunne bidra til at flere kan bo lenger hjemme når de ønsker det – helt i tråd med det som er intensjonene i denne viktige reformen.

Det er kommunene som har ansvar for å sikre at innbyggerne får et forsvarlig og nødvendig ernæringstilbud. Vi har derfor bedt kommunene om å utvikle og gjennomføre lokale ernæringsstrategier i tråd med den nasjonale strategien, og ikke minst med Helsedirektoratets faglige råd. Dette støtter vi kommunene i, både gjennom å gi kommunene større økonomisk handlingsrom og gjennom konkrete tiltak.

Vi har også forlenget modellutviklingsprogrammet for klinisk ernæringsfysiolog som ressurs for omsorgstjenestene, som ble innført med forrige regjeringens strategi. Vi vil samle og spre informasjon om erfaringene fra denne ordningen, slik at vi kan bygge videre på dem.

I oppfølgingen av de øvrige tiltakene i bo trygt hjemme-reformen skal det også utarbeides enkle digitale verktøy for mer effektiv ernæringsoppfølging av utarbeidelsen av planverk. Så økt kompetanse og mer systematisk arbeid vil bidra til å ivareta en god oppfølging av ernæring også i fortsettelsen.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:22:45]: Vi er enige om problemstillingen, men jeg tror ikke vi er helt enige om en del av tiltakene.

Riksrevisjonen har kommet med en evaluering av rehabiliteringsområdet, som viser at seks av sju kommuner ikke har den rehabiliteringskompetansen som en er lovpålagt å ha. En annen del av det er at en har en anbefalt kompetanse på rehabilitering, som jo handler om ernæringsfysiologer, og der ser vi at det kun er 13 pst. av kommunene som har kompetanse på ernæring. Det er klart at når Høyre foreslår i Stortinget at vi skal ha en rehabiliterings- og habiliteringsreform, og regjeringspartiene stemmer imot den, mener jeg at en ikke nødvendigvis er enig i de tiltakene som en har.

Statsråden nevner modellutviklingsprogrammet, som er et veldig bra program. Høyre foreslo i folkehelsemeldingen i fjor at vi skal videreføre og utvikle modellutviklingsprogrammet. Det jeg synes mangler, er utviklingsdelen av modellutviklingsprogrammet. Så jeg har lyst til å spørre statsråden: Hvordan skal regjeringen bidra til å følge opp det stortingsvedtaket, om ikke bare å videreføre, men også utvikle modellutviklingsprogrammet til flere deler av helse- og omsorgstjenesten?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:23:51]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Som jeg sa: Strategien og øvrige dokumenter ligger til grunn, og de følges opp. Hvis det er områder i de dokumentene som trenger ytterligere oppfølging, skal vi selvfølgelig gjøre det, for jeg opplever at det er bred politisk enighet om at dette er et felt det er viktig at vi prioriterer også framover.

Så tror jeg det også her er viktig at vi har god dialog med både fagforeningene, fagfolkene og dem som jobber ute i tjenestene. De er nært på for å vurdere hva som fungerer godt, hvor det er utfordringer, hvor det eventuelt er barrierer. Det kan handle om kompetanse, det kan handle om økonomi, det kan handle om kultur, og det kan handle om andre ting. Hvis det er nye grep og nye tiltak vi kan gjøre innenfor det som er en stor og viktig ambisjon i bo trygt hjemme-reformen, mener jeg vi skal være åpne for å vurdere de tiltakene. Om det er behov for ytterligere reformer, eller ikke – vel, det viktigste er de tiltakene vi faktisk gjennomfører, og at de bedrer folks livskvalitet i hverdagen.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:24:56]: Jeg blir litt bekymret når jeg hører statsrådens svar, for spørsmålet var hva en skal gjøre for å følge opp stortingsvedtaket om å utvikle modellutviklingsprogrammet. Jeg kan gi statsråden noen anbefalinger der. Det handler f.eks. om Nasjonal kompetansetjeneste for sykdomsrelatert underernæring. Det er akkurat lagt fram en studie som viser en høyere andel underernærte pasienter i sykehusene – én av tre sykehuspasienter er underernærte. Mindre enn fire av ti får et ernæringstiltak på grunn av det. Vi ser også at halvparten har fått sin ernæringsinformasjon videreformidlet fra sykehus eller fra kommunen. Det betyr at en er altfor dårlig på f.eks. samhandling.

Jeg har igjen lyst til å utfordre statsråden på det forrige spørsmålet mitt – hva en skal gjøre for å utvikle modellutviklingsprogrammet. For én ting er å videreføre det som var et forslag fra Høyre, og som også regjeringen har gjort, og det er jeg veldig glad for, men poenget er at når vi ser store utfordringer både på sykehjem, hos hjemmeboende og i sykehus, må en ha noen tanker om hvordan en skal utvikle det programmet som ligger der. Det vil jeg gjerne utfordre statsråden på.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:26:00]: Som jeg sa: Hvis det er deler av denne strategien, tiltak som er satt i gang, program som er satt i gang, som delvis fungerer, eller som fungerer delvis etter hensikten, og det er hull vi må tette, skal jeg være den første til å erkjenne det. Da må vi ta tak i det.

Jeg kan ikke på stående fot – jeg ber om forståelse for det – si nøyaktig hva jeg skal gjøre med den saken, men jeg merker meg det representanten sier, og tar med meg det inn i det videre arbeidet.

Så mener jeg igjen at vi må være nysgjerrige og åpne for å se på om det er ytterligere tiltak vi kan gjøre i samspillet mellom dem som jobber i tjenestene og som bruker dem, og oss som beslutningstakere og politikere, for å sørge for at det er ordentlige forhold, slik som det skal være.

Det viktigste er likevel at vi følger opp de tiltakene vi er enige om, og det er vi altså godt i gang med.

Spørsmål 11

Fra representanten Mari Holm Lønseth til justis- og beredskapsministeren:

«Norge har et ansvar for å gi beskyttelse til personer som trenger det. For å hjelpe forfulgte og for å opprettholde tilliten til asylsystemet må det få konsekvenser dersom personer lyver eller gir uriktige opplysninger for å få opphold. Avsløringer i NRK 16. april viser at flere tilbakekallssaker henlegges av ressurshensyn.

Hvordan vil statsråden sikre at UDI har tilstrekkelige ressurser til å håndtere tilbakekallssaker?»

Spørsmål 12

Fra representanten Ola Elvestuen til justis- og beredskapsministeren:

«Stortinget har vedtatt å iverksette tiltak for å forhindre transnasjonal undertrykkelse av personer i Norge. Mange eritreere i Norge utsettes for slik undertrykkelse med trusler, utestengelse, krav om 2 pst. brutto-skatt og annen form for kontroll fra det eritreiske regimet. I forrige uke omtalte NRK at UDI henlegger saker der asylsøkere er mistenkt for juks. Noen av disse sakene gjelder personer som åpent støtter det regimet de flyktet fra i Eritrea.

Mener statsråden disse henleggelsene er i tråd med det å bekjempe transnasjonal undertrykkelse?»

Spørsmål 13

Fra representanten Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren:

«Under behandlingen av sak om ungdomsstraff i desember 2023 gikk regjeringspartiene sammen med Sosialistisk Venstreparti og stanset en lovendring som ville gi rask oppstart av hurtigspor i domstolen for unge kriminelle. Stortinget ba om sak i løpet av våren 2024, noe statsråden stadfestet i et svar til Stortinget i februar 2024. Tingretten antok dette ville komme på plass innen sommeren, men jeg tror de vil bli skuffet. Saken ble sendt på høring med frist 22. mai 2024.

Har statsråden tenkt å fremme sak i løpet av våren og således få på plass et hurtigspor i løpet av året?»

Presidenten [12:26:52]: Spørsmålene 11, 12 og 13 er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 14

Sofie Marhaug (R) [12:27:08]: «I forbindelse med regjeringens «kraftløft» for Finnmark ble det satt en frist til 22. april 2024 for behandling av ny kraftproduksjon. Fristen har nå løpt ut.

Mener statsråden at de innmeldte prosjektene vil gi nok kraft til å elektrifisere Melkøya, og deler han spørsmålsstillerens bekymring for konsekvensene utbyggingen vil ha for naturmangfold og reinbeiteområder?»

Statsråd Terje Aasland [12:27:44]: Regjeringen ønsker å legge til rette for mer næringsaktivitet og verdiskaping i Finnmark, langt utover det som handler om å

elektrifisere Melkøya. Forsterkninger av nettet og mer fornybar kraft er to helt sentrale deler av regjeringens kraft- og industriløft for Finnmark. Målet med regjeringens kraftløft er å få på plass mer kraft enn det som kreves, nettopp for å elektrifisere eller å koble Snøhvit Future på nettet, slik at kraftsituasjonen forbedres sammenlignet med dagens situasjon, skaper nye muligheter og gir grunnlag for verdiskaping i hele Finnmark.

NVE har nå mottatt drøyt 20 meldinger om kraftproduksjonsprosjekter innen fristen 22. april i år. NVE går nå igjennom de innkommende meldingene og vil i nær framtid presentere en samlet oversikt over disse. Det er allerede nå på det rene at det er meldt inn mange ganger flere prosjekter enn det det er plass til i nettet, selv med de planlagte oppgraderingene. Det er derfor en rekke av disse prosjektene som ikke kommer til å få konsesjon. Verken kraftsystemet eller hensynet til andre interesser gir rom for utbygging i et slikt omfang.

Antallet meldinger som har kommet inn, betyr imidlertid at det ligger godt til rette for å nå målene i regjeringens kraft- og industriløft for Finnmark, og NVE jobber nå altså med en helhetlig prosess for samlet behandling av meldinger og søknader om nettanlegg og kraftproduksjon i Finnmark. Jeg mener det er bra med en slik samlet behandling. Nå er det viktig at NVE og kommunene gjør en første vurdering av prosjektene, slik at man får en god faglig vurdering av hvilke prosjekter som bør prioriteres, og hvordan behandlingen skal koordineres framover.

Det er gjennom konsesjonsprosessen at man får belyst konsekvensene for allmenne interesser, slik som naturmangfold og samiske interesser.

Når det gjelder hensynet til reindrift, la regjeringen fram en tiltakspakke for reindrift og energi før jul i fjor. Tiltakspakken skal bidra til å legge til rette for videre utbygging av nødvendig kraft og nett, samtidig som reindriften interesser skal ivaretas, slik at de kan bygge videre på næringen sin i et generasjonsperspektiv.

Jeg deler ikke spørsmålsstillerens bekymring for konsekvensene av kraftløftet. Jeg erkjenner likevel at dette er krevende prosesser, og at det er viktig at vi går fram på en måte som er forsvarlig, men som også sikrer nødvendig framdrift i arbeidet med å sikre nødvendig nett og produksjon i Finnmark – for å skape muligheter, trygghet for arbeid og ikke minst prøve å snu den negative utviklingen som er i Finnmark, med en betydelig befolkningsnedgang. Fornybar energi er grunnlaget for investeringer i næringslivet rundt omkring i hele Finnmark fylke.

Sofie Marhaug (R) [12:30:32]: Jeg ville bekymret meg veldig mye mer hvis jeg var statsråden, for her legger man opp til store arealkonflikter.

Et av prosjektene som har blitt meldt inn innen fristen, er ifølge Europower prosjektet til Troms Kraft Vind og Green Nordic på Skjøtningberghalvøya. Av saken kommer det fram at de ikke har avklart prosjektet med reindriftsnæringen, på tross av at utbyggingen er svært omfattende. Jeg mistenker at mange av de innmeldte prosjektene er nettopp sånn, og jeg frykter at denne prosessen legger opp til et Fosen 2, 3, 4 og 5. Jeg skjønner at det skal komme en helhetlig oversikt i morgen over hvilke vindkraftprosjekter som skal følge NVEs hurtigspor.

Et spørsmål jeg tillater meg å stille allerede nå, er om det er en forutsetning med avklaring med reindriften for å komme inn i dette hurtigsporet. Statsråden sa jo at det var for mange som var meldt inn, uansett. Hvor mange av disse prosjektene har en avklaring med reindriften?

Statsråd Terje Aasland [12:31:37]: Jeg er bekymret for at vi ikke har krafttilgang i Finnmark, og at vi har en utvikling som gjør at befolkningsnedgangen er dramatisk stor og en direkte belastning for samfunnet, og samtidig at det er bedrifter som vil investere, trygge arbeidsplassene, skape muligheter, og ikke minst kunne realisere mange unges ønske om å bosette seg i Finnmark, men hvor problemene knyttet til jobb er vesentlige.

Gjennom det konsesjonsløpet og det helhetlige arbeidet som NVE nå skal gjøre, må en ivareta de ulike allmenne interessene. Som jeg sa: Dette gjelder naturmangfold, dette gjelder de samiske interessene, og så videre. Jeg har vært veldig opptatt av, og er opptatt av, når det gjelder reindriften spesielt, at de skal kunne opprettholde sin kulturutøvelse, sin næringsutøvelse og samtidig kunne ha utviklingsmuligheter i et generasjonsperspektiv. Det er en viktig del av den jobben som skal gjøres i det videre arbeidet.

Sofie Marhaug (R) [12:32:40]: Jeg vil minne om at reindriften også er en næring. Dette er en av de tingene som pekes på i sannhets- og forsoningskommisjonen fra reindriften selv, at f.eks. i vindkraftsaker blir det snakket om som om det ikke er næring der fra før, som om det ikke er en næringskonflikt.

Jeg er også bekymret for kraftsituasjonen i Finnmark, og grunnen til at jeg er bekymret for det, er Melkøya. Det politiske vedtaket som skaper kraftunderskudd i framtiden i Finnmark, er vedtaket om elektrifisering av Melkøya. Det hersker ekstremt stor usikkerhet om hvorvidt det i det hele tatt er mulig å oppdrive nok balansekraft til Melkøya.

Mitt siste spørsmål er: Hvor mye vindkraft ser statsråden for seg å bygge innen 2030, realistisk sett, og hva skjer hvis regjeringen ikke klarer å nå det målet, hvis regjeringen ikke klarer å ha nok balansekraft, nok vintereffekt til å levere kraft til Melkøya?

Statsråd Terje Aasland [12:33:45]: Aller først vil jeg tilbakevise påstanden om at vi ikke vektlegger at reindriften er en næring, for det gjør vi, veldig tydelig, hele veien. Jeg sa det selv nå i svaret mitt på det forrige spørsmålet fra representanten Marhaug, at reindriften er en viktig næring, og det blir selvfølgelig vektlagt i konsesjonsprosessene.

Uavhengig av Melkøya, hvis man hadde sagt nei til Melkøya, som er Rødts klare drøm, nei til videreutvikling av olje- og gassressursene i Barentshavet, videreutvikling av arbeidsplassene, tryggheten, muligheten for inntekter, lokale ringvirkninger og så videre, som Rødt konsekvent sier nei til i Finnmark, ville det ikke vært overskudd av kraft. Problemet nå er at det allerede er mangel på kraft i Finnmark til de større industrielle prosjektene, og en mangler infrastrukturen for å få det på plass. Ta en tur, reis en runde i Øst-Finnmark og snakk med næringslivet. Hva er det de trenger? Jo, de trenger kraft som grunnlag for framtidige investeringer, for å trygge arbeidsplasser.

Spørsmål 15

Margret Hagerup (H) [12:35:10]: «I Stortingets spørretime 10. april fortsetter kunnskapsministeren å skape usikkerhet for opplæringskontorene. Det er synd, og det skaper unødig merarbeid for mange. Dermed gjentas spørsmålet med håp om en tydelig avklaring. I utkastet som er på høring, står det at en skal kunne gi opplæring under forutsetning av å være godkjent lærebedrift. Det vil innebære at opplæringskontorenes mulighet til å drive opplæring fjernes.

Kan statsråden bekrefte at opplæringskontorene skal kunne gi opplæring uten selv å ha produksjon og være godkjent som lærebedrift?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:35:44]: I spørretimen 10. april understreket jeg at regjeringen vil sikre at opplæringskontorene fortsatt kan drive med opplæring. Jeg må si jeg synes det er oppsiktsvekkende at representanten Hagerup og Høyre sprer en annen historie. Høyre viser i denne saken at de helt har forlatt en anstendig og ansvarlig linje i debatten, og nå bidrar til å spre og hausse opp unødvendig usikkerhet i denne saken, til tross for bred enighet i Stortinget – usikkerhet som kun tjener dem som ønsker politisk spill, men som vil kunne ramme rekruttering, lærlinger, instruktører og bedrifter negativt. Det er de vi er helt avhengige av for å utdanne fagarbeiderne vi trenger framover.

Jeg har mottatt Utdanningsdirektoratets høringsoppsummering og forslag til forskrift til den nye opplæringsloven, og nå er tiden inne for politisk behandling.

I år har rekordmange unge søkt seg til yrkesfag. Ikke siden forrige gang Arbeiderpartiet og Senterpartiet satt i regjering, har så mange sett for seg en framtid som fagarbeider. Det er utrolig bra, og det viser at regjeringens satsing på yrkesfag virker. I det bildet er opplæringskontorene viktige for å sikre et bredt tilbud av lærlingsplasser med høy kvalitet over hele landet, blant både små og store arbeidsgivere. Lærebedrifter og opplæringskontor har i lang tid samarbeidet om opplæring, og det skal de fortsatt kunne når ny forskrift er klar.

Jeg er enig med representanten Hagerup i at et krav om egen produksjon ikke vil være hensiktsmessig for opplæringskontorene, og jeg arbeider med en løsning som gjør at opplæringskontor uten egen produksjon eller godkjenning som lærebedrift kan drive opplæring. Konkret hvordan dette skal framgå av forskriften, jobber vi med akkurat nå, og jeg vil fastsette forskriften så fort som mulig.

Margret Hagerup (H) [12:37:29]: Jeg vil si det er oppsiktsvekkende at statsråden fortsetter å skylde på Høyre i denne saken, for det er ingen tvil om at en da ikke er i kontakt med aktørene som rammes av dette.

Linda Marchioni ved Rogaland fylkeskommune sa i Stavanger Aftenblad at opplæringskontorene er «oljen i maskineriet og den hemmelige ingrediensen» som gjør at en lykkes i Rogaland, og hun var tydelig på at det er et stort tap hvis rollen skulle svekkes. Det hun også sa i Stavanger Aftenblad, var at signalene må komme til uttrykk i selve forskriften, og at i det siste utkastet som de hadde fått oversendt uken før statsråden hadde et leserinnlegg, kunne opplæringskontorene ikke gi opplæring. Så det foreligger, sånn som jeg forstår det, ennå ingenting skriftlig til dem som rammes av disse endringene.

Det er på overtid å avklare både opplæringskontorenes ansvar, plikter og oppgaver og slå dette fast i skriftlig form, ut til de aktørene som rammes av dette. Så spørsmålet blir: Kommer dette i skriftlig form ut til aktørene som rammes av det – vil dette være en del av forskriften?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:38:28]: I spørretimen 10. april understreket jeg at regjeringen vil sikre at opplæringskontorene fortsatt kan drive med opplæring, og det er det aller viktigste for meg. Denne forskriften vil vi prøve å ferdigstille så snart som overhodet mulig, og jeg tenker aktørene som gjør et viktig arbeid med dette, vil bli fornøyd med det som vil komme.

Margret Hagerup (H) [12:38:55]: Allerede i februar spurte Høyre om dette i et skriftlig spørsmål. Allerede da kunne en gitt ro for denne bransjen. En må vel forvente at forskriften skal tre i kraft i august. Nå er vi snart i mai, og det er mange bedrifter, opplæringskontor og andre aktører som ikke vet hvordan de vil gå høsten i

møte, for de har ennå ikke fått noe skriftlig alternativ fra statsråden om hvordan dette kommer til å lande.

Et eksempel: Opplæringskontorene er ansvarlig leder, og bedrift er faglig leder. Hvis bedriften da plutselig blir lagt ned, hvem skal ta ansvaret for at lærlingen får en ny læreplass? Hvis dette ikke blir sikret i forskriften ved at en sikrer en god tekst på dette, risikerer en at denne eleven havner utenfor, står i en kø – og hvem skal da plukke opp den eleven? Det er Høyre bekymret for.

Spørsmålet er: Når kan aktørene, som stadig kontakter oss, forvente at statsråden avklarer opplæringskontorenes ansvar, plikter og oppgaver i ny forskrift, og når får de et alternativ, skriftlig, fra statsråden som viser hva en egentlig mener i denne saken?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:39:59]: Jeg svarer på dette i Stortinget nå, og det vil skriftlig også bli gjort i forskriften. Vi vil jobbe så raskt som mulig. Det er mange gode høringsinnspill som har kommet underveis i prosessen, og de fortjener en grundig behandling. Dette skal være klart i god tid før 1. august.

Spørsmål 16

Kari-Anne Jønnes (H) [12:40:34]: «Er statsråden enig med de Arbeiderparti- og Senterpartistyrte kommunene Arendal, Porsgrunn, Horten, Rana, Steinkjer, Stange, Alta, Nesodden, Aurskog-Høland, Gran, Lunner, Kvam Herad, Gol, Indre Østfold, Alver, Fauske, Hol, Stjørdal, Levanger, Østre Toten, Randaberg, Vanylven, Hemsedal, Tana, Levanger og Hol som ber regjeringen om ikke å gå videre med verken nedtrekk av antall godkjente barnehageplasser i private barnehager eller innføring av kommunale forskrifter for finansiering av private barnehager?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:41:13]: For regjeringen er barn og ansatte i både private og kommunale barnehager like viktige. Derfor ønsker vi et regelverk som setter ungene i sentrum, samtidig som det tar hensyn til kommunenes behov for styring og de private barnehagenes behov for trygghet og forutsigbarhet.

Kunnskapsdepartementet sendte forslag til nye regler om styring og finansiering i barnehagesektoren på høring i fjor høst. Høringsfristen gikk ut 1. februar i år, og vårt mål er at barn i hele landet skal ha tilgang til likeverdige barnehage tilbud av høy kvalitet i både private og kommunale barnehager.

Det er kommet inn mange høringssvar, og det er nyttig i det videre arbeidet at mange har brukt muligheten til å fortelle oss hva de mener er viktig for barnehagesektoren framover. Vi går nå gjennom alle høringsinnspillene, og jeg er opptatt av å sette meg grundig

inn i synspunktene til de ulike aktørene i sektoren. Vi ser at flere av høringssvarene også fra kommunene har en rekke nyanser som ikke alltid kommer like godt fram i den offentlige debatten.

Dagens finansieringssystem av barnehager legger ikke godt nok til rette for mangfold eller likeverdige tilbud til barna. Med dagens regelverk får private barnehager et driftstilskudd som gjenspeiler gjennomsnittskostnaden ved å drive en kommunal barnehageplass. Det vil si at de private barnehagene får det samme i tilskudd per barn uavhengig av barnehagens størrelse og beliggenhet, eller om barnehagen har barnegrupper med ekstra behov.

Regjeringen mener det er behov for et regelverk som gjør det mulig å differensiere tilskuddene til barnehager med ulike behov. I høringen er det derfor foreslått å lovfeste at formålet med driftstilskudd og foreldrebetaling er at ungene skal gis likeverdige barnehage tilbud av høy kvalitet. Kommunene skal likebehandle kommunale og private barnehager ved finansiering av barnehagen, i tråd med likebehandlingsregelen i barnehageloven § 11. Likebehandling i tråd med denne regelen betyr at like tilfeller skal behandles likt, mens ulike tilfeller kan behandles ulikt.

En utfordring framover er at det vil bli færre barn i barnehagealder. Særlig små barnehager er sårbare i en sånn situasjon. Det er en dårlig plan å vente og se hvilke barnehager som klarer seg fra år til år, både for foreldrene, for ungene, for de ansatte og for barnehageeierne. Jeg er opptatt av og mener det er veldig viktig at kommunene får større mulighet enn i dag til å dimensjonere det samlede barnehage tilbudet ut fra innbyggernes behov, og da må vi ha et regelverk som i mindre grad skiller mellom hvem som eier barnehagen.

Vi jobber videre og vurderer nå alle forslagene som har vært på høring, i lys av høringsinnspillene. Etter at den vurderingen er gjort, vil regjeringen legge fram et forslag om lovendringer for Stortinget.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:44:00]: Vi har opplevd flere ganger i denne salen at statsråden ikke klarer å svare på ja/nei-spørsmål, men det er lov å håpe at det kan ordne seg, så jeg prøver igjen.

Flere kommuner er ganske tydelige i sine tilbakemeldinger, og f.eks. Stjørdal skriver:

«Utfordringer med overkapasitet løses best gjennom samarbeid mellom private, ideelle og kommunale barnehager, og dette er fullt løsbart innenfor dagens regelverk. Private plasser som ikke tas i bruk, koster ikke kommunen noe, og det er derfor ikke behov for en mulighet til å redusere antall plasser hos private barnehager.»

Er statsråden enig i det?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:44:48]: Det jeg synes var spesielt interessant med spørsmålet som ble stilt her i dag, er at det også vises til Gran kommune. Gran kommune støtter muligheten dette forslaget gir kommunene til styring av kapasitet etter behov. Det gir også en mer likeverdig behandling av kommunale og private barnehager, da kommunene til nå kun har hatt muligheten til å regulere overkapasitet i kommunale barnehager. Samtidig ønsker vi at denne muligheten bør kunne inntre oftere, dette fordi kapasiteten bør kunne vurderes i et femårig perspektiv, basert på fødselstall hvert år.

Jeg lurer på hvorfor representanten har vist til det i sitt spørsmål, men samtidig kan jeg si at det også er nyanser i saken.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:45:31]: I denne spørretimen er det representantene som stiller statsråden spørsmål.

Gran er min hjemkommune, og det er mange nyanseer i det svaret som jeg godt kan utbrodere. Likevel velger jeg i mitt spørsmål til statsråden – som jeg håper på et ja/nei-svar på – å vise til Arendal kommune, som tar opp både kvalitet, likebehandling og valgfrihet i sitt høringssvar. De mener at nye reguleringer av barnehagesektoren bør bygge på nasjonale regler som sikrer jevnere og høyere kvalitet i tilbudet til barna, økonomisk likeverdig behandling og valgfrihet for foreldrene. Regelverket må sikre forutsigbarhet og bærekraftige rammevilkår for de private barnehagene, slik at det ikke utgjør en

risiko for kommunen som har ansvaret for å innfri retten til barnehageplass til alle våre innbyggere.

Er statsråden enig i det?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:46:28]: Jeg er veldig enig i veldig mye av det som Arendal har skrevet i sitt høringssvar. De framhever nettopp viktigheten av likeverdige barnehagetilbud, og forslaget som er ute på høring, skal være med på å tydeliggjøre at formålet med finansieringen nettopp skal gi ungene likeverdige barnehagetilbud, uavhengig av hvem eieren av barnehagen er. Vi mener at det viktigste skal være vektleggingen av at ungene skal få et godt tilbud, uavhengig av hvilken barnehage de går i.

Så ja: Jeg er hjertens enig med Arendal kommune, og i at det skal være jevn og høy kvalitet i barnehagesektoren.

Presidenten [12:47:08]: Med det er den ordinære spørretimen omme.

Sak nr. 3 [12:47:11]

Referat

Presidenten [12:47:12]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.48.

